

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1879. Andra Kammaren. N:o 17.

Onsdagen den 3 Mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 25 och 26 nästlidne Februari.

§ 2.

Föredrogos men blefvo ånyo bordlagda:

Stats-Utskottets utlåtanden N:is 16, 17 och 18 samt memorial N:o 19;

Bevillnings-Utskottets betänkanden N:is 1 och 2; och

Banko-Utskottets memorial N:is 3 och 4 samt utlåtande N:o 5.

§ 3.

Fortsattes den i måndagens aftonsammanträde började föredragningen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel; hvarvid i ordningen förekom

Punkten 12.

I *mom. a)* af denna punkt hade Utskottet tillstyrkt, att Riksdagen, med bifall till derom af Kongl. Maj:t gjord framställning, måtte på extra stat för år 1880 bevilja till dyrtidstillägg för Arméförvaltningen ett anslag af 19,240 kronor.

Enligt anteckning å Utlåtandet, voro reservationer mot nämnda förslag inom Utskottet anmälda *dels* af Herrar *Sven Nilsson* och *Nils Petersson*, hvilka för sin del föreslagit,

att Kongl. Maj:ts framställning om dyrtidstillägg för embets- och tjänstemän inom Arméförvaltningen måtte i den mån af Riksdagen

*Angående
dyrtidstillägg
för Arméför-
valtningen.
(Forts.)*

Angående
dyrtidstillägg
för Arméför-
valtningen.
(Forts.)

bifallas, att såsom dyrtidstillägg af 20 procent åt dem utaf bemälda tjänstemän, hvilkas aflöningar icke uppginge till 3,000 kronor, måtte beviljas på extra stat för år 1880 ett belopp af 7,540 kronor;

och dels af Herr C. A. Larsson, hvilken yrkat, att det af Kongl. Maj:t äskade anslag till dyrtidstillägg ej måtte beviljas.

Sedan Utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde

Herr Per Persson: De skäl, som hafva ledt Stats-Utskottets ledamöter till det beslut, hvartill de kommit, kan jag för min del icke alls dela. Under en tid sådan som den nuvarande, då folket i allmänhet lider af den tryckta ställningen och under den knappa penningetillgång, som för närvarande är rådande, talar man om dyrtidstillägg. För min del kan jag icke förstå ett sådant språk. Det hufvudsakliga skälet för dyrtidstilläggens beviljande voro de för några år sedan rådande höga prisen på lifsförnödenheter. Men det skälet har numera ingen betydelse; priserna hafva för länge sedan fallit högst betydligt och befinna sig alltjemt i ett ytterligare fallande.

Här talas vidare om »öfvertalige tjänstemän». Jag tillstår, att jag ej riktigt förstår hvad som menas med detta uttryck, men om det skulle hafva betydelsen af »öfverflödiga», så anser jag att, i händelse dessa tjänstemän stå på extra stat, de borde afskedas eller om de stå på ordinarie stat, deras aflöning ej borde höjas öfver det belopp, som står i staten. I intet fall böra dessa »öfvertalige tjänstemän» få dyrtidstillägg.

För min del kan jag ej ens instämma uti herrar Sven Nilssons och Nils Petterssons reservation, emedan jag anser att redan de gått för långt. Deremot gillar jag till alla delar herr Carl Anders Larssons reservation och yrkar således bifall till densamma.

Herr C. A. Larsson: Som herrarne erinra sig, har jag dels uti remissen af statsverkspropositionen yrkat, dels motionerat derom att alla dyrtidstillägg borde afslås. Jag har också reserverat mig mot den föredragna punkten och anser det ganska besynnerligt, om Riksdagen fortfarande skulle gifva tjänstemännen dyrtidstillägg, då man vet att folket får sammanskjuta nya skatter för att under en tid, då menige man nätt och jemt kan fullgöra öfrige skatter, gifva löner åt dessa lyckligt lottade samhällsmedlemmar, hvilka, i motsats till landtbon åtminstone, icke hafva något men af de fallande priserna, missväxt och dylikt. Då dyrtidstilläggen tillkommo, voro visserligen priserna å lifsförnödenheter uppjagade; men då de första gången beviljades, försäkrade man här i Kammaren att, så fort förhållandena gingo tillbaka till det normala, skulle regeringen icke längre ifrågasätta att de fortfarande skulle utgå. Nu har man emellertid hittat på ett annat skäl för deras bibehållande, nemligen att en del embetsverk reglerades under de gyllene tiderna, då dyrtidstillägg och annat mera lades in i de nya lönerna, och därför skulle nu de icke reglerade embetsverken hållas skadeslösa genom dyrtidstillägg på de gamla lönerna, hvilka dock under normala förhållanden äro fullt tillräckliga. Bättre

synes mig då vara att gå folkets önskningsar till mötes och indraga dyrtidstilläggen, hvilka riksdag efter riksdag begäras af regeringen.

Utskottet har ej haft någonting annat att tillgripa såsom skäl för sitt tillstyrkande, än att det hägrar för Utskottet att det nästa år blir lönerreglering för Arméförvaltningen och att någon löneminskning för verket derföre ej kan nu ifrågasättas. För min del finner jag detta argument på intet vis talande för bifall utan snarare för afslag, och yrkar jag såväl här som vid alla andra punkter, der det är fråga om dyrtidstillägg, afslag å Kongl. Maj:ts proposition.

Chefen för Kongl. Landtförsvarsdepartementet Herr Statsrådet Rosensvärd: Jag har ansett mig böra lemna några upplysningar med anledning af den förfrågan eller förmodan, som blifvit uttryckt angående de här upptagne »öfvertalige tjänstemän.» Förhållandet med dem är följande. När Krigskollegium ombildades till Arméförvaltning, hade man tagit i beräkning att åtskilligt revisionsarbete, som ålegat Krigskollegium, skulle öfverflyttas till ett annat embetsverk. Men det visade sig snart att man beräknat indragningen af tjänstemän i det nya verket alltför skarpt; och nödvändighet uppstod då att något öka tjänstemännens antal för att få revisionsarbetet fullgjordt. Detta skedde provisionellt — om man så vill — och med anlitande af inkomsten från fonder, hvilka då stodo under Arméförvaltningens vård och till Kongl. Maj:ts disposition. Mot detta förhållande, men ej mot behovet af dessa nya tjänstemän, hvilka om jag minnes rätt, tillsattes redan 1865, gjordes af statsrevisorerna anmärkning flera gånger. De ansågo nemligen det icke vara formelt riktigt att uppföra desse tjänstemän i särskild aflöningsstat, och tillstyrkte att någon reglering deraf måtte ske. Frågan utreddes ganska fullständigt af herrar statsrevisorer; och följden blef att på anmodan af Riksdagen och till svar på anmärkningen Kongl. Maj:ts framlade ett förslag i ämnet för Riksdagen.

Jag var icke beredd på denna fråga nu och kan således icke med visshet säga, om förslaget återfinnes i Kongl. Maj:ts statsverksproposition till 1876 eller till 1877 års riksdag. Men i endera af dessa propositioner förekommer en fullständig utredning af frågan. Riksdagen gaf då sitt bifall till, att ifrågavarande tjänstemän skulle få den aflönning af statsmedel, som de sedan dess åtnjutit. Men som Arméförvaltningen, i likhet med öfriga centrala embetsverk, skulle undergå en reglering, så uppfördes desse tjänstemän tills vidare endast på extra stat under rubriken »öfvertalige tjänstemän». — Huruvida sjelfva rubriken är lämplig eller icke, lemna jag derhän. Oaktadt anslaget — af anledning, som jag nyss omnämnde, eller att ifrågavarande embetsverk, bland andra, ansågs inom kort skola blifva regleradt — är uppfördt på extra stat, är det likväl, med hänseende till tjänstemän såsom behöflige för embetsverkets gång, af precis samma natur som hvarje annat anslag.

Huruvida åter benämningen dyrtidstillägg är lycklig eller olycklig, lemna jag derhän. Jag medgifver, att denna benämning tillkom under en period, då, till följd deraf att under tidernas lopp den löne-

Angående
dyrtidstillägg
för Arméför-
valtningen.
(Forts.)

Angående
dyrtidstillägg
för Arméför-
valtningen.
(Forts.)

reglering, som för längre tid tillbaka blifvit uppgjord, så småningom visat sig mer och mer otillräcklig, trycket af lefnadsförnödenheters hastigt stegrade pris gjorde en förhöjning behöflig. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att den procent af innehafvande löner, som först var föreslagen att utgå såsom lönetillägg, blef af Riksdagen nedsatt, och om än intet formligt löfte derom blifvit uttaladt, har likväl på ganska goda grunder antagits, att nämnda nedsättning af dyrtidstillägget eller löneförbättringen vidtagits bland annat just därför, att beloppet deraf icke skulle vara större än att det vid embetsverkets blifvande löne reglering måtte i lönen kunna inbegripas — för så vidt nemligen icke någon indragning af tjänstemän komme i fråga.

Hvad särskildt angår den nu föredragna punkten eller dyrtidstillägg för Arméförvaltningen, så vill jag med anledning af talet om de fallande prisen visserligen icke bestrida, att prisen på åtskilliga förnödenheter i landet i allmänhet fallit. Men jag betviflar att många utaf dem, som äro tvungne att lefva i hufvudstaden, kommit underfund med att något kämbart prisfall der gjort sig gällande. Utan att härom för öfrigt vidare tvista, vill jag emellertid nu endast framhålla, att då Riksdagen vid regleringen af samtliga öfriga centrala embetsverk — derifrån jag undantager dels Kammarrätten, om hvars reglering Kongl. proposition nu aflåtits, och dels Nationalmuseum, så vida detta skall räknas till de centrala verken — då, säger jag, Riksdagen låtit de löner, hvilkas storlek kunnat anses motsvara de gamla lönerna jemte dyrtidstillägg fortfarande få vara gällande, i ty att de icke underkastats någon förminskning utan snarare tillökning, så vore det en högst märklig och underlig rättvisa, som skulle skipas mot det nu ifrågavarande embetsverket, derest dess tjänstemän, endast derföre att de äro de enda, hvilkas löneförhållanden ännu icke blifvit reglerade, skulle få sina löner nedsatta.

Jag kan icke annat än tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Gustaf Ericsson: Då jag begärde ordet skedde detta i hufvudsakligen samma syfte som de talare, hvilka yttrat sig emot ej mindre Kongl. Maj:ts förslag än äfven Utskottets hemställan i denna punkt. Jag gör detta därför, att jag i likhet med nämnde talare anser de tider numera vara öfverståndna, hvilka framkallat ifrågavarande anslag och af hvilka sjelfva benämningen härtflyter. Jag finner ordet dyrtidstillägg vara minst sagdt olyckligt under tider, sådana som de nuvarande, då så väl enskilda som äfven bolag i allmänhet måste säga till sina löntagare och arbetare — för så vidt de ens hafva platser åt dem — att de måste åtnöja sig med 10, 15, 20, — ja, ända till 25 procents afdrag å sin aflöning, om de vilja hafva kvar sina platser. Under sådana förhållanden och då Kongl. Maj:ts regering nödgats bjuda Riksdagen att bita i det sura äpple, som heter skatteförhöjningar, synes mig "dyrtidstillägg" icke vara på sin plats. Man har här talat om, att det icke skulle vara rättvist, att ifrågavarande embetsverk, för hvilken löne reglering ännu icke medhunnits, icke fortfarande skulle komma i åtnjutande af dyrtidstillägg.

Men jag vill just fråga, om detta verkligen kan vara något skäl

*Angående
dyrtidstillägg
för Arméför-
valtningen.
(Forts.)*

för dyrtidstilläggets bibehållande — mig förefaller det, att Kongl. Maj:t — i afseende å dessa embetsverk, som ännu ej blifvit omreglerade, icke skall underlåta att för Riksdagen framställa hvad som är nödvändigt och af behovet påkalladt, när deras reglering kommer i fråga; likasom jag icke heller misströstar om Riksdagens beredvillighet att då gå alla billiga önsknningar i detta hänseende till mötes.

Jag skall emellertid inskränka mitt yttrande, under yrkande om afslag å punkten a), emedan jag icke för min del under nuvarande förhållanden kan lemna min röst för densamma.

Herr J. Anderson i Tenhult: Jag vill icke, att statens tjänstemän skola offra sin tid och sina krafter i statens tjänst mot en knapp ersättning, utan jag vill tvärtom att de skola få full godtgörelse för sin uppoffring. Men att nu, då tiderna äro de mest billiga, som jag tror, på tio år, tala om dyrtidstillägg, anser jag vara alldeles orimligt. Att löneförhöjningar på sina ställen äro ganska behöfliga, vill jag visst icke förneka; men jag kan icke nu gilla dyrtidstilläggen. De löneförhöjningar, som äro oundgängligen nödvändiga, anser jag visserligen icke vara obefogade, men jag håller före att löneförhöjningar i allmänhet icke för närvarande böra ega rum. För min del tror jag nemligen att alla de tjänstemän, som fått löneförhöjning, icke vidare önska några reformer i vårt land än möjligtvis sådana som sträcka sig till dem sjelfva; jag är förvissad om att, när fråga om grundskatterna, indelningsverket o. s. v. uppstår, de icke vilja ingå derpå. Skulle deremot Riksdagen besluta, att löneförhöjningar icke skola vinna tillämpning förr än i sammanhang med nyssnämnda för landtbruket så ytterst viktiga reformer, så skulle åtminstone de, som ej erhållit löneförhöjning, icke blifva motståndare mot de förslag, som härom kunna framläggas.

För min del vill jag således icke bifalla punkten a), utan anser att dyrtidstillägget bör helt och hållet strykas, och icke ifrågakomma för närvarande hvarken i fråga om det nu förevarande embetsverket eller något annat.

Herr Aug. Petersson: Lika med några föregående talare anser äfven jag, att benämningen dyrtidstillägg icke under närvarande tidsförhållanden tager sig väl ut. Vi hafva icke en dyr tid nu, utan tvärtom en mycket billig, och det är detta som skär så mycket mot uttrycket: dyrtidstillägg. Jag hade således trott i början, då jag genomläste Kongl. Maj:ts proposition, att dyrtidstillägget skulle kunna helt och hållet indragas; men sedan jag hört resonnementet inom Stats-Utskottet, der frågan rätt mycket ventilerades, har jag tyckt det vara hårdt att alldeles stryka bort det, emedan de tjänstemän, som hafva de mindre lönerna, derigenom skulle blifva alltför mycket lidande relativt till andra med dem likställige tjänstemän inom de öfriga verken. Och då det icke återstår mera än, som jag tror, 2 af de centrala embetsverken att reglera, så vore det obilligt om dyrtidstilläggen skulle helt och hållet strykas. Jag hade derföre trott, att man skulle kunna gå eu medelväg genom bifall till den reserva-

Angående
dyrtidstillägg
för Arméför-
valtningen.
(Forts.)

tion, som 2 af Stats-Utskottets ledamöter bifogat, af innehåll att Kongl. Maj:ts framställning om dyrtidstillägg för embets- och tjänstemän inom Arméförvaltningen må i den mån af Riksdagen bifallas, att såsom dyrtidstillägg af 20 procent åt de utaf bemälda tjänstemän, hvilkas affönningar icke uppgå till 3,000 kronor, må beviljas på extra stat för år 1880 ett belopp af 7,540 kronor. Det vore ju en billighet under närvarande förhållanden.

Hvarföre jag begärde ordet var med anledning af en min länskamrats yttrande, att de öfvertalige tjänstemännen borde kunna afskedas. Herr Statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet har emellertid redan förklaradt att det icke går för sig, emedan desse tjänstemän åtnjuta lön på stat; hvarken Riksdagen eller Kongl. Maj:t kan afskeda dem, ty i sådant fall skulle de kunna processa sig till sin lön, när de på tjensten fått fullmakt. Med afseende å hvad herr Statsrådet anförde derom att priset å lifsförnödenheter i hufvudstaden icke skulle hafva fallit, så kan jag derom icke yttra mig med bestämdhet; men att hyrorna hafva fallit, det har jag kommit under fund med.

Jag skall inskränka mig till att yrka bifall till nyssnämnda reservation.

Friherre Leijonhufvud: Herr Carl Anders Larsson och flere med honom hafva yrkat afslag å allt, som blifvit begärdt, äfven af reservanterne. Jag väntar visserligen snart att få höra Utskottets ledamöter uppträda till försvar för sitt förslag, men ber dock att få förutskicka några anmärkningar.

Herr Carl Anders Larsson har sagt, att de dyra tiderna äro slut nu och att de lycklige tjänstemännen numera endast njuta sitt sorgfria väsen. Jag tror mig känna förhållandena härutinnan lika bra som Herr Carl Anders Larsson och ber derföre att få uttala äfven min åsigt i frågan. Det är visserligen sannt, att åtskilliga saker fallit i värde och att, oaktadt de goda skördarne, landtmannen klagat öfver att han icke får något betaldt för sin spanmål; men att deraf draga den slutsatsen, att den dyra tiden upphört, är ett fullkomligt misstag, åtminstone hvad beträffar hufvudstaden. Ett mindre hushåll i hufvudstaden konsumerar icke mycket spannmål; de fleste taga sitt bröd från bagaren, och att bagarne icke nedsatt prisen, det kan intygas af 160,000 människor, om jag undantager bagarne.

En annan talare har sagt, att hyrorna fallit i Stockholm; det är icke sannt: de hafva icke fallit, men de hafva upphört att stiga.

Behöfver man något hos en handtverkare, — och hvem gör ej det? — så skall man snart finna, att icke heller de nedsatt sina pris; skomakaren t. ex. tager lika mycket nu för sina skodon, som under de näst föregående åren o. s. v. Jemför man lefnadskostnaderna på det hela med dessa kostnader för några år sedan, skall man således finna, att de på intet håll minskats. Det är derföre ganska oriktigt att säga, att den dyra tiden upphört och att tjänstemännen numera njuta sitt sorgfria väsen.

Deremot tager jag fasta på hvad Herr Carl Anders Larsson och flere andra sagt, att tiderna på sätt och vis äro svåra och att hjälp

behöfves; jag skall hafva det i minne, när tiden kommer att afgöra huru denna hjälp skall finnas. Men då bolag och större fabriksidkare nödgas af omständigheterna nedsätta sina arbetares aflöningar, är detta visserligen att beklaga, men det visar ingalunda, att det är nödvändigt för staten att också nedsätta *sina* arbetares löner. Ty så dåligt är det ändå icke stäldt för staten, som för en mängd bolag och industriidkare; staten har ganska goda tillgångar. Staten kan i det hänseendet jämföras med en välmående landtbrukare, som råkat ut för ett missvestår. Men icke kastar han derföre yxan i sjön och låter allt gå vind för våg: tvärtom han uppbjuder alla sina krafter för att slå sig igenom. Dessutom om bolagen nu reducera sina arbetares aflöningar, så, i samma stund som bättre tider inträda, måste de öka dem igen. Det kan ske hvilken timma som helst, då man deremot väl vet, att reglering af tjenstemännens löner icke kommer ofta på.

Jag skall, som sagdt, gifva rum för andra talare och för närvarande inskränka mig till att yrka bifall till Stats-Utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde Herr *E. G. Boström*.

Herr Themptander: Jag kan icke neka till att, då jag vid genomläsningen af Utskottets betänkande, såg att meningarne inom Utskottet varit delade i denna fråga, detta väckte min förvåning. Det är visserligen en vanlig sak, att meningarne äro skiljaktiga, då fråga är att bestämma huruvida det ena eller andra lönebeloppet kan anses utgöra en passande ersättning för den eller den tjensten, och jag finner det ganska naturligt att så är förhållandet. Men enligt min tanke, är det icke härom frågan nu handlar. Riksdagen har redan erkänt behovet af en löneroglering för de centrala embetsverken i syfte att åstadkomma en förbättring i de der anstälde tjenstemäns lönevilkor, men Riksdagen har velat att denna löneroglering skulle ske i sammanhang med en reorganisation af embetsverken, der en sådan kunde vara af behovet påkallad, eller åtminstone efter en undersökning om och i hvad mån indragning och besparing af arbetskrafter skulle kunna åstadkommas. Då Riksdagen emellertid insåg att de gamla lönerna voro otillräckliga, så anvisade Riksdagen å extra stat en tillfällig löneförbättring i afvaktan på den definitiva regleringen. Men icke var det Riksdagens uppfattning, såsom en talare nyss antydt, att denna löneförbättring på extra stat skulle vara öfvergående och anvisad allenast för ett tillfälligt behof, så mycket mindre, som det skulle stå i fullkomlig strid med de grundsatser, hvilka varit bestämmande för de definitiva lönerogleringar, som sedermera af Riksdagen beslutits. Riksdagen har visserligen efter pröfning af omständigheterna i hvarje fall bestämt antalet och beskaffenheten af de tjänster, som skulle finnas inom hvarje embetsverk; men med afseende å sjelfva lönebeloppens bestämmande har Riksdagen konsekvent tillämpat samma grundsatser för alla embetsverk, och Riksdagen har dervid tillvägagått på ett sätt, att hvar och en måste med stor tillfredsställelse erkänna, att Riksdagen visat sig fullt inse vigten för det allmänna att ställa regleringen så, att den kunde tillförsäkra staten att i sina em-

Angående
dyrjidsstillägg
för Arméför-
valtningen.
(Forts.)

Angående
dyrtidstillägg
för Arméför-
valtningen.
(Forts.)

betsverk påräkna dugligt och redbart folk. Nu hafva dessa lönerog-
leringar alla gått i den rigtning att de icke allenast lemnat tjenste-
männen i orubbadt åtnjutande af de gamla lönerna plus dyrtidstilläggen,
utan derutöfver beredt dem i åtskilliga fall en icke oväsentlig löneför-
bättring åtminstone när de uppnått den för ålderstillägg stadgade tjen-
steålder. Jag kan således icke tro, att Riksdagens mening med dyrtid-
stilläggen endast varit en af tillfälliga behof påkallad förbättring
för några få år i tjenstemännens lönevilkor.

Riksdagen har nu reglerat de aldra flesta embetsverk.

Vid denna riksdag har Kongl. Maj:t framlagt förslag till löne-
reglering för fyra särskilda embetsverk; och på Kammarens bord hvil-
lar ett betänkande från Stats-Utskottet, angående regleringen af ut-
gifterna under sjetta hufvudtiteln, deri Utskottet i hufvudsak tillstyrkt
den af regeringen föreslagna löneroglering för statistiska centralbyrå
och således med prisvärd konsekvens tillämpat samma åsigter, som
hos Riksdagen gjort sig gällande i fråga om alla föregående lönerog-
leringar. Om nu dessa fyra embetsverk blifva reglerade under denna
riksdag, så blir följdén att vid riksdagens slut kvarstår icke mer än
ett enda större centralt embetsverk oregleradt, nemligen Arméförvalt-
ningen — jag vet visserligen att lönerogleringskomitén sysselsatt sig
med två andra verk, styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader
samt nationalmuseum, rörande hvilka Riksdagen ännu icke mottagit
något rogleringsförslag från Kongl. Maj:t, men jag kan icke räkna
dessa verk till de större, och för öfrigt förete de i åtskilliga afseenden
olikhet med andra embetsverk. Icke nog således att Arméförvaltning-
en får röna den olägenheten att längst vänta på sin löneroglering —
något hvartill embetsverket sjelft icke är i någon mån vållande, då ju
något embetsverk alltid skulle komma sist i ordningen, eftersom ro-
gleringarne måste ske successivt — utan de derstädes anstälde tjenste-
män skulle, i händelse Utskottets förslag ej vinner bifall, från och med
nästa år komma i en sämre ställning än de för närvarande hafva, och
gå i mistning af den förmån, som man låtit alla andra embetsverk åtn-
juta, medan de fått vänta på sin roglering. Det missförhållande, som
nu eger rum, mellan lönerna i Arméförvaltningen och de reglerade em-
betsverken skulle ju då blifva än större från och med nästa år. Jag
hemställer till Herrarne, om ett sådant förfarande kan vara konsekvent
eller fullt öfverensstämmande med rättvisa och billighet.

Då jag således ber att få yrka bifall till Utskottets förslag i
denna del, ber jag Eder, mine Herrar, icke föreställa Er, att jag, der-
före att jag sjelf är tjensteman, anser mig uppkallad att söka beveka
Herrarne att lemna en förmån åt kamrater i ett annat embetsverk,
detta är icke min mening. Jag har icke den uppfattning att embets-
männen böra vara beroende af något medlidande från statsmakternas
sida. Tjenstemannen erhåller lön för sitt arbete; och vid bestämmande
af denna lön hafva statsmakterna att tillse, att densamma afpassas
efter arbetets beskaffenhet och efter den vigt staten anser det för sig
ega att få arbetet väl och omsorgsfullt utfördt af personer med er-
forderliga insigter, duglighet och redbarhet. För öfrigt har staten att
tillse att rättvisa skipas emellan dem, hvilkas tjenester staten tager i

anspråk. Det är ur denna synpunkt jag ser saken; och samma synpunkt har hos Riksdagen gjort sig gällande vid de hittills verkställda löneregleringarne, hvarföre jag hoppas, att Kammaren måtte vidhålla denna uppfattning genom att nu lemna sitt bifall till den föredragna punkten.

*Angående
dyrtidstillägg
för Arméför-
valtningen.
(Forts.)*

Herr Hedlund: Jag ber att i alla delar få förena mig i Stats-Utskottets yrkande. Om det här gällde att göra indragningar af dyrtidstillägget för alla embets- och tjenstemannaklasser, hade det måhända varit skäl att taga den frågan i allvarligt öfvervägande, men icke då det endast är fråga om ett enda af de centrala embetsverken, med måhända en eller annan eftersläng af mindre betydelse för de öfriga. Skulle man göra indragning af dyrtidstillägget för Arméförvaltningen, har jag verkligen svårt att inse huru man skall kunna undgå att antaga Herr Carl Anders Larssons reservation framför de båda andra reservanternes förslag. Enligt deras reservation skulle indragningen af dyrtidstillägget inskränka sig till allenast de tjenstemän uti Arméförvaltningen, som hafva högre löner än 3,000 kronor, men hvad blefve följderna deraf, t. ex. för de tjenstemän som hafva 2,800 kronor. För dessa indrages icke dyrtidstillägget, hvadan de få 20 proc. af lönen eller 560 kronor såsom dyrtidstillägg, då deras lön varder 3,360 kronor, under det att de som hafva 3,000 kronor i lön genom borttagande af det förra dyrtidstillägget få sina inkomster reducerade till endast dessa 3,000 kronor, kommande således i en sämre ställning än de som endast hafva 2,800 i lön.

Jag tror, att detta missförhållande är så i ögonen fallande att, om man verkligen vill göra indragning af dyrtidstillägget, bör man åtminstone göra det på det radikala sätt Herr Carl Anders Larsson föreslagit, emedan det är lika för alla. Här är den svårigheten, att det endast är fråga om *ett enda* embetsverk, och då är det i ögonen fallande, att det skulle vara en stor orättvisa, om, då vid alla de embetsverk, som fått sina löner reglerade, dessa blifvit fastställda med dyrtidstillägget och stundom något derutöfver, nu dessa lönehöjningar skulle beröfvas det enda embetsverk, som ännu icke, utan sitt eget vållande, hunnit blifva omregleradt. Jag vill åtminstone icke vara med om en sådan åtgärd. Jag säger att jag "mähända" skulle hafva varit med om en sådan indragning, derest det varit fråga om alla embetsverk utan undantag, men jag lägger dervid tonvigt på ordet "mähända", ty jag tror mig kunna bekräfta hvad här redan blifvit yttradt, att de dyra tiderna i Stockholm i sjelfva verket icke upphört, åtminstone icke i den lefnadskostnad, som här i vårt klimat är den viktigaste, nämligen hyran. Jag har hört omtalas hyresaftal, som just under de senaste dagarne här uppgjorts med alldeles oförminskade hyresbellopp mot förut. Någon liten nedsättning i priset på ved har visserligen skett, men den är endast tillfällig, och prisnedsättningen på öfriga lifsförnödenheter lär också vara obetydlig. Dessa uppgifter böra vara pålitliga, då jag fått dem af tillförlitliga personer, som rådfrågats speciellt med afseende på nu föreliggande fråga.

Hvad åter angår frågan om de öfvertalige embets- och tjenste-

Angående
dyrtidstillägg
för Arméför-
valtningen.
(Forts.)

männen i Arméförvaltningen, synes det mig som om vi icke borde ingripa i detta, ty det bör tillhöra en blifvande lönereglering af detta embetsverk att tänka på detta. Det har för mig varit särdeles angenämt att höra från embetsmannasidan det erkännande, som nyss gafs oss för den generositet, som Riksdagen visat, vid godkännandet af de löneregleringar inom de olika embetsverken som nu fortlupit under en följd af år. Jag instämmer fullkomligt med den ärade talare, som nyss gaf detta erkännande, deruti att tjänstemannen icke begär någon "nåd", utan endast sin skäligen lön, och jag vågar påstå att just från den sidan, derifrån man mest drifver sparsamhetsprincipen, har man aldrig hyst annan uppfattning: men hvad man understundom haft att anmärka är, att det arbete, som betingat lönen, icke alltid varit tillräckligt. Man har sagt "vi vilja väl betala tjänstemännen då de göra tillräcklig tjänst motsvarande lönen, men det synes oss icke vara rättvist eller billigt att betala en hög lön för ett ringa eller underhaltigt arbete". -- Det är *härom* frågan gält.

Då jag alltså tillstyrker bifall till Stats-Utskottets förslag ur rättvisans synpunkt, gör jag det på samma gång för det partis skull, till hvilket äfven jag hör genom meningslikhet och sympati. Landtmannapartiet, som under flera år här i landet varit ganska mycket förkättradt, har genom näst föregående Riksdags beslut åtminstone för tillfället lyckats nedtysta de rop, som höjts emot detsamma om att det icke skulle hysa någon känsla för landets försvar; det har vidare lyckats nedtysta de misstydningar och utgjutelser, hvarmed denna anklagelse varit ledsagad; det har genom hvad i år inträffat fått rätt äfven i den grundsatsen, att sparsamhet är en god sak också i goda tider. För så vidt jag kan fatta, har sålunda landtmannapartiets anseende inom landet betydligt vuxit, så att partiet intager i närvarande stund en hög och aktad ställning.

Detta anseende och denna sympati vill jag icke med min röst bidra till att förringa, men en enda handling, som icke vore strängt rättvis, skulle verka derhän. Äfven i fråga om en så liten summa som den, hvarom diskussionen nu rör sig, skulle landtmannapartiet genom ett afslag kunna gifva sig till pris för ovilja och missnöje, och detta icke endast uti hufvudstaden utan äfven i andra delar af riket.

Jag tror att det erkännande, som nyss från stockholmsbänken kom oss till del, äfven kommer oss till del från andra bygder och då jag icke vill att vår goda ställning skall rubbas och aldri minst för ett så obetydigt anslag som det, hvarom här är fråga, tillstyrker jag för min del bifall till Stats-Utskottets hemställan i föreliggande punkt.

Herr Wigardt: Jag instämmer fullkomligt med den siste talaren deruti att tjänstemännens löner böra vara så tilltagna, att de i allmänhet af dem kunna hafva sin fullkomliga bergning. Jag anser tillika att nu ifrågavarande tjänstemän, för hvilka nu begäres dyrtidstillägg, kunna vara fullt berättigade att komma i likställighet med öfrige tjänstemän. Men det oaktadt beklagar jag att föregående Riksdagar allt för offervilligt och allt för stort tillskurit dyrtidstilläggen åt tjänstemännen, utan att taga i beräkning hurudana tider derefter skulle

kunna komma. Här är sagdt att landtmannapartiet, för att visa att det icke är afvoigt sinnadt i något fall mot landets tjenstemän, borde gå in på detta förslag. Men jag tror icke, att landtmannapartiet har att förebrå sig något i detta fall; nog har det visat mera böjelse att tillmötesgå andras önskningsar, än herrar tjenstemän i allmänhet ådagalagt. Min åsigt är icke, att nu ifrågavarande tjenstemän aldrig hädanefter skola få något dyrtidstillägg; men jag tror att dermed för denna riksdag kan uppskjutas. Namnet dyrtidstillägg — jag försäkrar det — klingar i en tidpunkt som denna icke ljuft i svenska folkets öron.

Här har framhållits att de ifrågavarande tjenstemännen väl behöfva dyrtidstillägg. Detta vill jag icke förneka, men vi få icke heller förglömma att då desse, tjenstemän af staten haft sin anständig bergning under de mera tryckande och hårda tiderna, böra de följaktligen äfven under en tid, då lifsförnödenheterna icke äro dyrare än förut — jag tror att de äro billigare, men kan icke bestämdt påstå detta, — icke hafva svårt att nu taga sig ut med de löner de redan hafva. Derföre tror jag att vi mycket väl kunna uppskjuta denna fråga till en annan Riksdag, och kan således för min del ej vara med om att bifalla de af Kongl. Maj:t nu föreslagna dyrtidstilläggen.

Här finnas nu tvänne ytterligheter att välja emellan, nemligen att antingen afslå eller och bifalla. Men för min del får jag säga att jag icke är böjd för ytterligheter, utan anser det riktigast att gå en medelväg och instämmer fördenskull uti Herrar Sven Nilssons och Nils Petterssons reservation.

Herr Ivar Månsson: Det kan icke förnekas att ordet dyrtidstillägg i en sådan tid som denna icke längre är lämpligt och att det är högst oegentligt att i en tid, sådan som den nuvarande, nödgas nämna detta ord. Men jag tror dock att, då vi befinna oss i den ställning, att vi under en längre tid fortgått med att reglera tjenstemännens löner och dervid i vissa fall bestämt dem högre, än de förutvarande lönerna tillsammans med dyrtidstilläggen varit, vi af billighetsskäl och för rättvisans skull icke kunna undgå att göra de tjenstemän, hvilkas löneförhållanden ännu icke undergått någon reglering, någorlunda likstälde med dem, för hvilka detta skett. Det kan visserligen vara sannt, att folket i landet icke gerna hör ordet dyrtidstillägg nämnas och med ovilja ser, huru deras ombud vid riksdagen det oakadt bevilja sådana. Men jag tror, att man icke af folket får begära att det skall kunna tillräckligt sätta sig in uti förhållanden, för hvilkas afgörande det dock är alldeles främmande. Folket bör, efter min åsigt, i detta, liksom i andra fall, hysa förtroende till sina ombud och för hvad dessa företaga.

Det är ock en annan sak, hvarmed missnöje icke mindre förspörjes ibland folket, och det är det sätt, hvarpå detsamma måste bidragas till betäckande af statens utgifter. I detta hänseende har det en fordran på regeringen och Riksdagen att dessa skola se till att beskattningsförhållandena blifva bättre ordnade, än de hittills varit. Beklagligt är att så föga blifvit uträttadt härutinnan, oakadt frågan så

*Angående
dyrtidstillägg
för Arméför-
valtningen.
(Forts.)*

Angående
dyrtidstillägg
för Arméför-
valtningen.
(Forts.)

länge varit å bane. Men då jag vill i det längsta hoppas att såväl regering, som Riksdag skola samverka till att rättvisa och billighet göra sig gällande uti detta afseende, och jag sjelf, i hvad på mig angår, vill söka att äfven i min mån bidraga dertill, kan jag icke annat än tillstyrka bifall till Utskottets förslag, då jag finner att rättvisa och billighetsskäl tala för detsamma. Jag är nemligen af den åsigt att, då vi nu så länge fortskridit på denna väg att höja tjenstemännens löner — hvartill dock majoriteten uti denna Kammare långt ifrån bär skulden, ty vi hafva mer än en gång arbetat mot dessa höga löner och dragit dessa anslagsfordringar under gemensam votering — vi icke, utan att rättvisa och billighet åsidosättas, kunna sätta den ene tjenstemannen i en olika ställning än den andra; och är det på denna grund som jag, som sagdt, yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Sven Nilsson: Uti hvad jag hade ämnat i allmänhet yttra i denna fråga, har jag till väsentlig del blifvit förekommen af den talare på stockholmsbänken, som först hade ordet. Jag tror att, om man lagt märke till hans yttrande, man skall hafva funnit, att det innehöll ganska tänkvärda saker, som väl kunna rekommenderas till hvar och en inom denna Kammare att tänka på.

Ehuru jag för min del icke kan godkänna Utskottets förslag, anser jag mig dock, likasom den siste talaren, stå på rättvisans och billighetens grund. Ty om det än kan försvaras att, då dyrtidstilläggen och de högre lönerna tillkommo, embets- och tjenstemännen i allmänhet gjorde rätt för dem, är det dock icke gifvet, att detta äfven nu är förhållandet, ty det lärer väl ej på allvar kunna bestridas, att icke tiderna sedan dess högst betydligt förändrats; och de skäl, som förr talade för dyrtidstilläggens och de högre lönernas beviljande, hafva sedan dess blifvit betydligt reducerade. Som skäl för bifall till Kongl. Maj:ts proposition hafva vi från statsrådsbänken hört, att Kongl. Maj:t — då dyrtidstilläggen först beviljades — hade begärt 30 procents förhöjning i lönerna såsom dyrtidstillägg, ehuru Riksdagen icke beviljade mera än 20 procent, och att Kongl. Maj:t derföre icke nu skulle hafva saknat skäl att äfven för närvarande anse dyrtidstilläggen behöfliga. Detta skäl kan jag för min del icke finna riktigt. Ty, om än jag medgifver att det var 10 procent som afprutades, skola vi likväl komma ihåg att priserna på lifsförnödenheterna i allmänhet sedan den tiden fallit högst betydligt, och på några af dem till och med 50 procent, och man kan icke bestrida att icke dessa lifsförnödenheter till större delen stå lägre i pris nu, än före dyrtidstilläggens beviljande, för så vidt man ej räknar allt för långt tillbaka i tiden. Om nu så är förhållandet, tror jag icke att man kan försvara den åsigten, att lönerna måste vara lika stora nu, som de varit under den närmast förgångna tiden, derföre att Riksdagen beviljade endast 20 procent i dyrtidstillägg i stället för 30 procent, som Kongl. Maj:t begärde första gången dyrtidstilläggen beslötos.

Här har visserligen af ett par talare uttalats det påståendet, att lifsförnödenheterna i allmänhet icke skulle i nämnvärd mån hafva fallit i pris. Ett sådant påstående förefaller mig dock ganska be-

synnerligt, ty hvem helst man frågar härom, så får man till svar att såväl hyror som priset på ved och öfriga hushållsförnödenheter sjunkit ganska betydligt i alla delar af landet, och särskildt artikeln råg, som väl utgör vårt hufvudsakliga födoämne, säljes nu för halfva priset, emot hvad den kostat under tiden sedan dyrtidstilläggen tillkommo. Jag medger likväl att för de tjänstemän, som äro bosatte i städerna och icke hafva eget hushåll, lefnadskostnaderna fortfarande äro ojemförligt högre än de borde vara. Men, mine herrar, hvar ligger väl orsaken härtill? Jo, just i den olyckliga lagstiftning, som medgifvit åt städerna att åt bolag öfverläta all försäljning af spritdrycker, ty med dessa rättigheter förenar man rättigheten att sälja mat, och erfarenheten såväl som den gamla häfdvunna seden i Sverige lärer oss, att matförsäljningsställen utan att bränvinaptisupen till maten finnes att tillgå, äro i allmänhet föga besökta, så vidt nemligen sådana ställen finnas, der bränvin till maten kan erhållas, oaktadt kostnaden derigenom blir större. Det är således nu icke nog med att dessa städer skola hafva sina privilegier, hvarigenom dem tillskyndas högst betydliga inkomster, utan de skola jemväl bidra till att uppdrifva utgifterna för statsverket, derigenom att lefnadskostnaderna i städerna blifva lika höga i dåliga som i goda tider endast till följd af städernas monopol, som gör det för dem möjligt att af dem som skola förtära sin mat på källare i städerna, begära nära nog så mycket de behaga. Emellertid vill jag, då denna fråga en gång på allvar kommer på tal, taga fasta på de uttalanden i detta afseende, som man i dag fått höra så väl från statsrådsbanken som från ett par andre talare; då jag i dessa uttalanden finner stora och viktiga skäl, att söka få bort detta städernas monopol.

Man har äfven här sagt, att man icke bör förhålla tjänstemännen skälig lön för deras arbete, utan man skall betala dem bra och gifva rikligt arbete. För min del gillar jag detta, men tror dock, att, om man rätt vill ta saken i betraktande, det skall befinnas, att arbetet för tjänstemännen uti nu ifrågavarande embetsverk på senare tider blifvit icke så obetydligt mindre än förut, derigenom att alla militieboställen, som förut lydde under Arméförvaltningen, numera äro för statsverkets räkning utarrenderade, och hela förvaltningen således öfverflyttad på domänförvaltningen. Om nu tjänstemännen i detta embetsverk kunde väl sköta sina göromål under den tid, då de äfven hade att sköta dessa många boställen emot de gamla lönerna, så böra de väl nu fått en betydlig lättnad i arbetet; och då är det väl icke mera än billigt, att lönen i förhållande derefter nedsätts.

En annan omständighet, som härvid lag icke heller bör lemnas utan uppmärksamhet, är att detta embetsverk helt säkert i en ganska snar framtid kommer att blifva föremål för omreglering. När vi nemligen en gång få en mera utsträckt värnepligt och i allmänhet vårt försvar blir organiseradt i en mera tidsenlig riktning, så lär det väl knappast vara tänkbart, att Arméförvaltningen med dess nuvarande organisation kan ombesörja alla med försvarsverket sammanhängande angelägenheter; utan tvifvel måste detta verk då äfven omorganiseras. Äfven med afseende härfpå lär det således kunna ifrågasättas, huru-

*Angående
dyrtids tillägg
för Arméför-
valtningen.
(Forts.)*

Angående
dyrtidstillägg
för Arméför-
valtningen.
(Forts.)

vida det nu är lämpligt att bevilja tjänstemännen det der begärda dyrtidstillägget, som i sjelfva verket blir en löneförhöjning.

Under den tid jag varit ledamot af Riksdagen har jag alltid, då fråga varit om beviljande af dyrtidstillägg eller höjda löner för tjänstemännen, satt mig deremot; och detta har jag gjort därför att jag hyst den öfvertygelsen, att den tid en gång snart skulle komma, då de, som yrka på sparsamhet, jemväl i detta afseende skulle få rätt. Nu är jag äfven af den öfvertygelse, att de nuvarande dåliga tiderna icke komma att upphöra så snart, utan att det skall dröja ganska länge innan vi åter få de höga priser, som rådde, då dessa dyrtidstillägg först beviljades. Jag kan således ej komma ifrån den åsigten, att det snart nog skall visa sig aldeles nödvändigt att företaga en reduktion i de höga löner, som under de senaste goda åren blifvit tillerkända statens tjänstemän; ty i längden kan det icke bära sig att ett så litet och fattigt land som vårt, i sådana tider som de närvarande, länge skall kunna uthärda att vidkännas så ofantligt dyra utgifter till tjänstemän, som nu är fallet. Detta utgör för mig det viktigaste skälet att redan nu icke bifalla det ifrågavarande dyrtidstillägget. Visserligen är det sant, att en dylik reduktion är förenad med ganska stora svårigheter, men aldeles omöjlig lär den väl icke vara; och jag hopas att Riksdagen, om vi icke från regeringen få motse något förslag i detta syfte, icke skall underlåta att sjelf härtill taga initiativ. Jag tror nog att målet icke kan vinnas på en gång, men så småningom bör det dock låta sig göra, då de tjänstemän, som hädanefter tillsättas, kunna tillförbindas att åtnöjas med den nya lönestat, som af Riksdagen kan blifva fastställd. Äfven derföre finner jag det lämpligt att nu vid denna riksdag taga första steget i denna riktning, genom att afslå Utskottets föreliggande förslag.

Då redan åtskillige talare yttrat sig om hela den föredragna punkten, torde det äfven tillåtas mig att något uppehålla mig vid mom. b.) Det är två år sedan lönen höjdes för generalintendenten och generalkrigskommissarien, så att den förre till den fasta lönen 6,750 kronor fick som tillfällig löneförbättring 1,250 kronor och den senare, som hade 6,000 kronor i fast lön, erhöll 2,000 kronor i tillfällig löneförbättring.

För den händelse Kammaren afslår Utskottets hemställan i punkten a) vore det derföre aldeles konsekvent att förfara på samma sätt med punkten b); allra helst som dessa tjänstgöringspenningar ej äro annat än dyrtidstillägg. Då de först beviljades kallades de tillfällig löneförbättring, af den orsak, att de tjänstemän, som hade 5,000 kronors lön och derutöfver, icke af Riksdagen beviljats dyrtidstillägg. Under någon senare riksdag hafva således detta dyrtidstillägg fått benämning af tjänstgöringspenningar. Om så blir fallet, att Kammarren afslår punkten a), skall jag framställa yrkande om afslag jemväl å punkten b). Deremot tror jag icke, på sätt en föregående talare här sagt, att det kan vara skäl afslå det begärda anslaget af 7,400 kronor till öfvertalige tjänstemän. Ty det är uppenbart, att dessa tjänstemän behöfvas så länge verket icke är omorganiseradt.

För min del skulle jag visserligen helst hafva önskat framgång

åt den reservation, som jag afgifvit; men jag har nödgats afstå derifrån, på grund af den uppfattning, jag numera fått af frågan. Enligt min reservation skulle nämligen de lägre tjänstemännen i detta verk, hvilkas lön icke går upp till 3,000 kronor, komma att erhålla dyrtidstillägg, men härigenom skulle desse tjänstemän komma i en bättre ställning än motsvarande tjänstemän i de verk, som redan äro reglerade, derigenom att de kunna förena två tjänster, hvilket deremot icke är de senare medgifvet. Detta förhållande hade vid reservationens afgifvande undgått min uppmärksamhet, hvadan jag sålunda icke längre kan försvara min reservation, utan instämmer till fullo i Herr Carl Anders Larssons yrkande om rent afslag å punkten.

*Angående
dyrtidstillägg
för Arméför-
valtningen.
(Forts.)*

Herr *Sjö* instämde med Herr Sven Nilsson.

Herr von Rehausen: Herr Talman! Till de talande skäl för bifall till Utskottets förslag, som redan af åtskilliga talare här blifvit anförda, har jag egentligen ingenting att tillägga.

Då någon lönereglering för Arméförvaltningen ännu icke medhunnits, befinna sig redan nu dess tjänstemän i en ofördelaktigare ställning än tjänstemännen i öfriga embetsverk. Att då ifrågasätta en minskning af deras löneförmåner genom nedsättning i eller indragning af det så kallade dyrtidstillägget och derigenom försätta dem i en ännu sämre ställning, synes mig så obilligt, att jag för ingen del kan biträda ett sådant förslag. En talare har för en stund sedan, så vida jag rätt uppfattat honom, ordat om löneförhöjning och dit hänfört detta lönetillägg. Men jag ber få upplysa honom om att här är icke fråga om någon förhöjning i lönerna, utan endast om bibehållande af ett lönetillägg, som dessa tjänstemän förut åtnjutit och hvars behöflighet svårigen lär kunna förnekas. Jag får med anledning häraf vördsammast yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Danielsson: Herr Talman! Hvar och en som deltog i Riksdagens beslut år 1873, då dessa dyrtidstillägg tillkommo, torde hafva i friskt minne de säkra löften, som då afgåfvos, och de vackra förhoppningar, som då uttalades, att så snart tiderna blefve annorlunda skulle dessa dyrtidstillägg bortfalla. Jag tror att ingen af dem, som då ifrade för denna förbättring i tjänstemännens löneförmåner, kan förneka, att andra tider nu inträffat. De böra således också nu stå vid sitt ord; ty ingen bör lofva hvad han icke kan eller vill hålla, deri ligger, som jag föreställer mig, ingenting annat än rättvisa. Icke var det väl meningen att dyrtidstilläggen skulle hänga med äfven då vi fått statsbrist, då inkomsterna ej längre förslå till utgifterna, utan man måste tänka på nya skatter. Att de nya löneregleringarne blifvit oskäligt dyra, kan ej heller vara något giltigt skäl för dyrtidstilläggens bibehållande, i synnerhet då härtill kommer att tjänstemännen i de oregrerade verken, i motsats till tjänstemännen i de reorganiserade, fortfarande kunna innehafva flera tjänster och således hafva störrre inkomster än de senare! Jag beklagar, att Utskottet gifvit en vink om att lönereglering för Arméförvaltningen skall komma före vid

*Angående
dyrtidstillägg
för Arméför-
valtningen.
(Forts.)*

nästa riksdag. Bättre hade då varit, att man fått någon förhoppning om att för framtiden få dessa löneregleringar inställda, hvilka gått i rak strid mot hvad Riksdagen väntat sig och, i stället för att tillskynda någon besparing, åstadkommit en årlig tillökning i utgifterna för all framtid på flera millioner.

Således tror jag att det är högt på tiden att inställa löneregleringen.

Hvad särskildt Arméförvaltningen beträffar, kan jag ej inse, hvarföre just tjenstemännen i detta embetsverk skola få lönetillägg eller dyrtidstillägg, då genom arméns lönereglering embetsverket fått betydligt mindre göromål, hvarjemte dess tjenstemän fortfarande ega rätt att innehafva befattningar på huru många håll som helst.

Jag tror således att vi, som yrka afslag, hafva lika rätt som de att säga: vi stå på rättvisans ståndpunkt. Ty rättvisa är att den ena dagen icke säga hvad man den andra dagen icke vill hålla.

En talare sade, att staten väl icke är sämre än ett bolag och kan jämföras med sådana hvilka, oaktadt tryckta konjunkturer, dock måste afföna sina tjenstemän väl. Men mig åtminstone synes staten nu befinna sig nära nog i samma ställning som åtskilliga bolag och nära nog med Motala—Mjölby—Halsbergs jernvägsbolag, der aktieegarne måste göra sammanskott. Statsverket bär sig ej och en ny skatteutskrifning af folket är ifrågasatt. Vid sådant förhållande och då rättvisan kräfver, såsom jag redan påmint, att det löfte om dyrtidstilläggen, som gafs 1873, nu infrias, då tiderna nu blifvit helt olika mot för sex år sedan, måste jag för min del yrka afslag på Utskottets förslag.

Herr Liss Olof Larsson: Jag befinner mig nu i den för mig egendomliga ställningen att nödgas uppträda och yrka bifall till ett begärdt extra anslag till förhöjning af tjenstemäns löner, då jag eljest brukar vara mycket sparsam med afseende å förhöjningar i aflöningsstaten. I betraktande af min ställning i dylika frågor vid föregående riksdagar, torde detta förefalla mången ganska egendomligt. Men det finnes tillfällen, då man måste göra äfven detta; och i en sådan ställning befinner jag mig denna gång. Man kan ej gerna säga att mitt uppträdande är förestafvad af särskild välvilja för Arméförvaltningens tjenstemän, ty om herrarne tagit kännedom om Arméförvaltningens utlåtande i anledning af löneregleringskomiténs förslag till verkets organisation, hafva herrarne tvärtom funnit, att komitén blifvit behandlad på ett sätt, som långt ifrån kan mana till tacksamhetskänslor åtminstone emot dem, som afgifvit samma utlåtande. Men detta är en omständighet, som dock ej på något sätt kan inverka på mitt åtgörande i den nu föreliggande frågan.

Första gången ett löneregleringsförslag angående ett af de centrala verken föredrogs i Kammaren, var jag en bland dem, beklagligtvis ej särdeles talrika ledamöter, hvilka ansågo att de föreslagna nya lönerna blifvit satta för högt, och förespådde, att man skulle komma att inse detta, men först sedan det var för sent. Under de då rådande briljanta konjunkturerna blef dock den nya staten gillad och fastställd.

Jag tillade också, att sedan principen för de nya lönerna blifvit af statsmakterna faststald, så böjde jag mig för Riksdagens och Konungens åsigt i det fallet, ty att efteråt göra ändringar skulle vara att begå orättvisa, och någon sådan vill jag ej vara med om, äfven i händelse derigenom staten skulle besparas åtskilliga tusen kronor.

*Angående
dyrtidstillägg
för Arméför-
valtningen.
(Forts.)*

Det har af flere talare blifvit anmärkt, att tjänstemännen i de oreglerade verken icke hafva mycket att göra, utan derföre kunna förena huru många tjänster de behaga. Men med den kännedom jag eger om Arméförvaltningen, vågar jag påstå, att tjänstemännen derstädes äro fullt upptagna och hafva full tjänstgöring, det vill säga de hafva så mycket att göra redan nu, att arbetet fullt svarar mot tjänstemännens i de reglerade verken. Dermed har jag icke velat säga att alla de tjänster, som nu finnas i verket, äro behöfliga. Men detta beror derpå att sjelfva arbetssättet erfordrar omreglering, hvarigenom tjänstemännens antal kan inskränkas. För närvarande deremot och så länge det gamla arbetssättet fortfar, hafva tjänstemännen fullt upp att göra. Det är ej heller många bland tjänstemännen i Arméförvaltningen, hvilka hafva tjänster på andra håll; ty göromålen inom verket tillåta icke något sådant.

Med afseende å reservanternes förslag att bevilja dyrtidstillägg endast åt tjänstemän, hvilkas aflöning ej uppgår till 3,000 kronor, tillåter jag mig anmärka, att de ledamöter, hvilka yrkat bifall till det samma, derigenom gjort sig skyldige till motsägelse då de såsom skäl för sin åsigt jemväl åberopat den omständigheten, att tjänstemännen i de verk, som ännu icke blifvit reglerade, äro oförhindrade att samtidigt inneha flere tjänster. Den, som vill taga reda på förhållandet, skall nemligen finna att bland de tjänstemän, hvilka hafva 3,000 eller mera i lön ingen finnes, som har tjänst på annat håll. De som hafva befattningar äfven på andra håll finnas deremot just bland de lägre aflönade, eller dem, åt hvilka reservanterne vilja gifva dyrtidstillägg. Enligt reservanternes förslag skulle man således gifva dyrtidstillägg åt dem, som faktiskt hafva och kunna hafva två tjänster, men ej åt dem, som icke hafva eller kunna hafva det. Vid sådant förhållande synes mig reservanternes förslag vara alldeles ohållbart.

De som hafva samma åsigt i denna punkt som reservanten Herr C. A. Larsson och således anse att alla dyrtidstillägg både här och för andra tjänstemän, för hvilka sådant blifvit äskadt, böra afslås, kunna på detta sätt bespara staten en utgift å tillsammans 91,740 kronor, och detta förslag har åtminstone den förtjensten framför de öfriga reservanternes förslag, att alla ifrågavarande tjänstemän behandlas lika.

Om man, på sätt reservanterne föreslagit, beviljar dyrtidstillägg endast åt tjänstemän, som icke åtnjuta 3,000 kronors lön, skulle skillnaden emellan det af Utskottet och det af reservanterne föreslagna belopp icke blifva mera än 25,300 kronor. Detta belopp synes mig icke vara synnerligen stort. Jag tror derföre, att man med denna lilla summa för ögonen bör betänka sig mera än en gång innan man vidtager en åtgärd, sådan som den reservanterne ifrågasatt. Om man nu vill se, huruledes frågan ställer sig, derest dyrtidstillägget, på sätt reservanterne föreslagit, afslås för tjänstemän med 3,000 kronor i lön

Angående
dyrtidstillägg
för Arméför-
vaktningen.
(Forts.)

eller mera, så bör man anställa en jämförelse emellan afföningsförhållandena inom de reglerade verken, å ena sidan, och de icke reglerade, å den andra sidan. Man skall då finna, att inom de reglerade verken har en tjänsteman i andra lönegraden, såsom till exempel en sekreterare eller kamrerare, fått sig tillerkänd en årlig inkomst af 4,500 kronor fördelad i lön, 3,000 kronor, och tjänstgöringspenningar, 1,500 kronor, jemte rätt till tvenne ålderstillägg, så att dessa inkomster efter tio års tjänstgöring inom graden uppgå till 5,500 kronor, under det att en sekreterare eller kamrerare med lika ansvarsfull befattning inom ett verk, som icke blifvit regleradt, åtnjuter i lön 3,000 kronor jemte dyrtidstillägg 600 kronor, eller tillsammans 3,600 kronor.

Skulle man nu afslå dyrtidstillägget till dessa senare tjänstemän, så skulle de till och med om de innehaft tjänsten i tio år eller mera icke få mera än 3,000 kronor, då deremot, inom ett regleradt verk, en tjänsteman inom samma grad efter lika lång tjänstgöringstid är berättigad till ett belopp nära dubbelt, eller 5,500 kronor. Det är icke längre sedan än i föl, som regleringen inom åtskilliga verk kom till stånd; och då beviljade man dessa högre löner, utan att vid det tillfället någon röst deremot höjde sig, oaktadt konjunkturerna redan då voro rätt svåra.

Vid sådant förhållande hemställer jag till hvar och en, om icke ett afslag nu skulle stöta på uppenbar obillighet och orättvisa; åtminstone är detta min uppfattning af saken. Något annorlunda skulle förhållandet vara, om man till stöd för den föreslagna åtgärden kunde åberopa, att det berott på dessa tjänstemän sjelfva, att de icke fått regleringen till stånd under den goda tiden. Men så har icke varit förhållandet, utan det är Kongl. Maj:t, som bestämt i hvilken ordning regleringen skulle ega rum, såväl genom komiterades förarbeten, som genom förslag till Riksdagen. I de verk, som först reglerades, hafva tjänstemännen, utan någon deras egen särskilda förtjänst eller eget förvärlande, allt sedan år 1877 fått åtnjuta mycket högre lön än tjänstemännen i de oreglerade; under det desse senare, utan någon deras egen förskyllan, fått låta sig nöja med den mindre betalningen för ett ofta nog lika viktigt och ansträngande arbete som de förres. Men skulle man nu icke allenast icke reglera deras löneförhållanden, utan äfven beröfva dem det dyrtidstillägg, som blifvit dem af Riksdagen hittills tilldeladt, så kan jag, som sagdt, icke finna annat än att härigenom skulle mot dem begås en stor orättvisa.

Det lider intet tvifvel derom, att jag ej skulle vara med om att indraga allt dyrtidstillägg, derest tjänstemännen fortfarande vore likställiga eller dermed kunde göras likställiga i fråga om afföningen. Men då man icke kan minska afföningen till tjänstemännen i de reglerade verken, så kan man icke heller, utan att begå en orättvisa, beröfva de öfriga tjänstemännen den lilla förmånen af dyrtidstillägget.

Man har åberopat, att det skulle väcka förundran hos folket i landsorten, om Riksdagen skulle i tider, sådana som dessa, gifva något dyrtidstillägg. Ja, skulle benämningen betyda någonting, så måste medgifvas, att det samma är oegentligt i förevarande fall. Men jag har icke i Utskottet velat påyrka någon åtgärd i sådant hänseende,

enär jag hyst den öfvertygelse och tror att Kammarerna kan vara förvissad derom, att denna rubrik under Arméförvaltningen — dyrtidstillägg — i år för sista gången förekommer. Ty till nästa riksdag skall, såsom jag hoppas, Kongl. Maj:t inkomma med förslag om reglering för de återstående oreglerade verken med undantag möjligen af Skogsstyrelsen. Under detta antagande var det ock som man inom Stats-Utskottet, der man påpekade denna oegentlighet, ansåg att det kunde vara likgiltigt om benämningen kvarstode eller ej. Jag medger, att de som på afstånd betrakta förhållandena kunna få anledning att se saken med andra ögon, än vi; men i så fall tillkommer det oss i vår egenskap af representanter, att upplysa kommittenterna i landsorten om verkliga förhållandet och om de motiv, som legat till grund för vårt handlingssätt, då vi ansett oss icke kunna indraga detta anslag, äfven om dess benämning kunnat gifva anledning till en sådan åtgärd. Jag för min del är åtminstone af den öfvertygelse att, om folket i landsorten blefve upplyst om den obillighet, man skulle begå genom att icke bevilja detta dyrtidstillägg, ja, att det vore mer än en obillighet — att det vore en orättvisa, så skulle detta folket sjelft icke hafva velat tillstodja denna orättvisa, endast för att derigenom inspara vare sig 25,000 eller 91,000 kronor. Ty lika viss som jag är, att svenska folket vill besparingar, lika viss är jag om att det icke vill sådana på bekostnad af billighet och rättvisa.

Skulle någon af våra kommittenter icke kunna bibringas den öfvertygelse jag och de med mig liktänkande hysa om det orätta uti att nu indraga det så kallade dyrtidstillägget, så vet jag att de äro öfvertygade derom att vi i vår egenskap af representanter handla efter bästa öfvertygelse och icke låta densamma rubbas af påtryckningar, hvarifrån de än må komma; säkert är, att hvad våra kommittenter än göra, icke klandra de sitt ombud därför att han följer sin öfvertygelse, äfven då den strider emot deras egen. Härmed vill jag dock icke hafva påstått, att de som påyrka afslag, derigenom kunna anses begå någon uppsåtlig orättvisa. alldenstund de, efter sitt sätt att se saken, handla i öfvertygelsen att indragningen rätteligen kan och bör ega rum. Men från min ståndpunkt kan jag icke, utan att vara obillig och orättvis, annat än gilla Utskottets hemställan, till hvilken jag alltså tar mig friheten att yrka bifall.

Häruti instämde Herrar *Aug. Börjeson* och *Biesert*.

Herr Samuel Johnsson: Jag begärde ordet endast för att yrka bifall till Utskottets hemställan i den nu föredragna punkten. Då jag detta gör, anser jag mig handla både klokt och rättvist.

Utan tvifvel hafva embets- och tjänstemännen inom i fråga varande oreglerade verk berättigade anspråk på likställighet beträffande aflöningsförhållanden med tjänstemännen inom de verk, som redan undergått reglering, då de förres tjänstgöring är fullt upp lika ansträngande som de senares. Jag vill därför för min del icke bidra till att genom dyrtidstilläggets borttagande göra ifrågavarande tjänstemannapersonal jämförelsevis ännu sämre lottad, än den äfven med dyrtids-

*Angående
dyrtidstillägg
för Arméför-
valtningen.
(Forts.)*

Angående
dyrtidstillägg
för Arméför-
valtningen.
(Forts.)

tilläggets bibehållande, redan är, och önskar således varmt framgång åt Utskottets hemställan.

Vi kunna väl icke med skäl klandra Stats-Utskottet för dess under denna riksdag ådagalagda sparsamhetsanda, i synnerhet hvad beträffar den hufvudtitel, som nu utgör föremål för Kammarens behandling, då vi ju kunna litet hvar se att icke obetydliga belopp der blifvit inbesparade. Jag hoppas ock, att Riksdagen skall, hädanefter såsom hittills, bifalla hvad Stats-Utskottet i denna riktning föreslår. Vi lefva jemväl i den öfvertygelse och den förhoppning, att Kongl. Maj:ts regering skall, i hvad på henne ankommer, i det hänseendet gå Riksdagens önsknings till mötes. Men under sådana förhållanden borde man också med fullt förtroende och utan missbelåtenhet möta Utskottets framställning i den fråga, som här föreligger, äfven om statsverket derigenom icke kommer att göra några besparingar.

Här har blifvit yttradt, att många af herrar tjenstemän hafva för stora löner. Jag medgifver möjligheten deraf och jag har sjelf alltid röstat med dem, som påyrkat lägre löner, ehuru vi, som detta gjort, tillhört minoriteten. Men då emellertid förhållandena en gång blifvit sådana, de nu äro, så torde derom icke vara vidare att säga, än att man bör tillse, att rättvisa öfvas lika emellan alla tjenstemän.

Slutligen vill jag vid detta tillfälle hafva uttalat den åsigt, att Riksdagen bör vid stundande behandling af frågan om skatteförhöjning, lägga densamma på allmänna bevillningen; ty först derigenom kan rättvisa i beskattningsförhållanden emellan alla samhällsklasser i vårt land blifva en verklighet.

Jag skall icke längre upptaga Kammarens tid, utan tillåter mig att på de skäl, som jag nu haft äran korteligen anföra, yrka bifall till Stats-Utskottets i den föredragna punkten gjorda hemställan.

Grefve Björnstjerna: Herr Liss Olof Larssons anförande var så utförligt och så väl framfördt, att jag icke har någonting hufvudsakligt att dervid tillägga.

Det är endast ett par, såsom jag tror, missledande yttranden af föregående talare, som jag önskar bemöta.

Den förste af nämnde talare, Herr Danielsson, androg, att, när embetsverkens omreglering beslutades, skedde detta under det antagandet från Riksdagens sida, att man derigenom skulle åstadkomma besparingar i de till dessa verk hittills utgående anslag. Detta är dock ett fullkomligt misstag. Icke allenast från statsrådsbänken, utan äfven från många andra håll fästades uppmärksamheten derpå, att regleringen alldeles icke afsåg att medföra några besparingar. De flesta ledamöter i denna Kammare iustämde också i den meningen, att embetsmännen efter regleringen borde få fullt betaldt för sitt arbete, liksom de äfven borde göra full nytta för sin betalning. Följden häraf blef, att de nya lönerna blefvo större än de gamla, till och med då dyrtidstillägget i dessa inberäknades. Då så är förhållandet, synes det mig vara en uppenbar orättvisa att nu borttaga dyrtidstillägget från tjenstemännen inom de verk, som ännu icke blifvit reglerade.

Det förefaller mig, som om ordet "dyrtidstillägg" hufvudsakligen

framkallat det motstånd, som här mött Utskottet. Jag medgifver, att detta ord icke är efter nuvarande förhållanden lämpligt. Men då detta ord liksom sjelfva saken fått stå kvar på anslagen inom alla öfriga verk ända till dess regleringen der blifvit genomförd, må det icke heller anses orätt att så väl uttrycket som saken fortfarande får för Arméförvaltningen gälla, intill dess att nämnda embetsverk kan omregleras.

*Angående
dyrtidstillägg
för Arméför-
valtningen.
(Forts.)*

Mera konsekvent var min vän på skånebänken, då han ansåg att alla löner vore för stora och således borde minskas, samt att man genast borde börja med denna nyttiga besparingsåtgärd. Tankarne kunna dock vara delade i denna fråga. Mig åtminstone förefaller det, som om t. ex. en lön af 600 kronor till en underlöjtnant vid indelta arméen icke är för stor, icke heller att 1,000 kronor är för mycket för en löjtnant, i synnerhet som han vanligen får stanna kvar i denna lönegrad till uppnådda fyrtio års ålder. Ännu mindre lära 2,800 kronor vara öfverdrifvet mycket för en indelt kapten, som får stanna i denna grad tills han uppnått femtio år. Hvad särskildt Arméförvaltningens löner beträffar, äro dessa, äfven om dyrtidstillägget deri inbegripes, långt ifrån stora. Detta visade sig här om dagen, då en kamererare inom detta verk sökte sig derifrån till en liknande befattning inom ett af hufvudstadens verk.

Skulle det inträffa, att man minskade lönerna ytterligare, så lär fara vara att flere dugliga personer inom Arméförvaltningen måste följa kamererarens exempel och söka sig derifrån. Om staten skulle vinna något derpå, det lemna jag derhän; snarare tror jag, att en besparing på några tusen kronor, som derigenom skulle uppstå, skulle vara till verklig skada.

Talaren ansåg vidare, att arbetet inom Arméförvaltningen nu är mindre sedan förvaltningen fritagits från tillsynen öfver militieboställena. Jag tror dock, att skilnaden i detta hänseende mellan nu och förr är obetydlig, ty besväret med dessa boställen ålåg i första hand regementenas boställsdirektioner.

Beträffande talarens påstående, att alla lifsförnödenheter i Stockholm gått ned med femtio procent, var detta en mycket angenäm underrättelse; jag betvivlar dock dess tillförlitlighet, ty något sådant har åtminstone icke kommit mig till godo. Icke heller vet jag hvad han menade med det monopol, som i Stockholm skulle fördyra lefnadskostnaden, så vida det icke var bränvinsmonopolet, men på bränvin lever man icke.

För min del hemställer jag, i öfverensstämmelse med Herr Liss Olof Larsson, om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Nils Petersson: Det har här många gånger blifvit sagdt, att den fråga, som nu behandlas, är af en mycket liten betydelse; men enligt min åsigt är det dock på samma gång en ganska viktig principfråga, vi här diskutera. Och då jag reserverat mig mot Utskottets betänkande i denna punkt, vill jag med några ord redogöra för skälen till denna min reservation. Deusamma har visserligen blifvit af åtskilliga talare så klandrad, att det kunde synas icke löna mödan att

Angående
dyrtidstillägg
för Arméför-
valtningen.
(Forts.)

försvara den, men jag skall dock försöka att visa skälen, hvarföre jag hyst den deri uttalade åsigten.

Kammaren torde erinra sig, att redan från början, då fråga om dessa så kallade dyrtidstillägg uppstod, man varit af den åsigt, som redan inom Rikets Ständer vid 1859—1860 års riksdag uttalades, att 3.000 kronors lön för den, som bor i en större stad, icke var något att pruta på, utan var väl behöfligt. Detta var en sats, som äfven tilltalat mig; och man må verkligen medgifva, att för lägre tjenstemän äro lönerna i allmänhet mera otillräckliga än för de högre, emedan lifsförnödenheterna i allmänhet äro dyra. Till husrum och föda behöfves alltid ett visst belopp, som här i hufvudstaden icke är ringa; och derföre är också lefnadskostnaden härstädes för de lägre tjenstemännen proportionsvis ofantligt mycket dyrare än för de högre. Således tror jag, att många skäl tala för ett sådant undantag för de lägre tjenstemännen, som reservationen föreslår. Men då jag emellertid från flera håll hört, att detta icke kunde utan orättvisa låta sig göra, skall jag icke hålla på min reservation utan nödgas ställa mig på samma ståndpunkt, som min medreservant gjort, det vill säga förena mig med herr Carl Anders Larsson i dennes reservation. Jag skall således söka att gifva skäl äfven för denna sistnämnda åsigt.

Här har mycket talats om ordet dyrtidstillägg, och man har sagt, att detta ord vore en oriktig benämning för den sak, man dermed afser. Nej, benämningen är just den rätta. Den ifrågavarande löneförhöjningen tillkom nemligen just i ändamål att vara ett dyrtidstillägg. Den var också fullt berättigad, då den tillkom, ty då hade såväl staten som landets innebyggare i allmänhet stora inkomster, och följaktligen var det också berättigadt att tjenstemännen fingo ett lönetillägg. Men lika olämpligt som namnet nu är, lika orätt är det, att tillägget nu utgår, ty numera finnas icke de skäl, som förr talade för dyrtidstilläggens beviljande. Här har visserligen blifvit sagdt, att nu är fråga om embetsverk i Stockholm; och att i Stockholm icke skett så stort prisfall, att detta kan tagas i betraktande vid bestämmande af löner för tjenstemän. Ja, detta är en sanning, men hvad är då orsaken till detta förhållande? Jo den, att Stockholms befolkning till stor del utgöres af tjenstemän med fasta löner, som icke i dåliga tider behöfva nedsätta sina pretentioner; de anse sig icke behöfva under sådana tider nöja sig med ett mindre antal rum och så vidare. Denna sats synes mig fullkomligt riktig, äfven hvad staten beträffar. Kan man låna upp millioner utifrån och derigenom uppehålla prisen, så kan man också betala tjenstemännen lika stora löner som förut i goda tider, så länge detta räcker. Jag vill emellertid icke fordra annat, än att tjenstemännen skola ställas i paritet med andra svenska medborgare. Då svenska staten och dess innevånare i allmänhet hafva rundliga inkomster, då är det också rätt att statens tjenstemän få rundliga inkomster. Men vilja de bygga och bo i Sverige, måste de också rätta sig efter de förhållanden, som här råda, och nöja sig med hvad vi under motsatta förhållanden hafva råd att betala. Detta är den grundprincip jag önskar följa i fråga om tjenstemännens löner. Jag vill icke, såsom en föregående talare sade, att tjenstemännen skola

arbete för intet, utan jag vill, att de skola hafva sin fulla lön, men jag vill också att denna lön skall stå i ett visst förhållande till hvad svenska staten och folket sjelft kan hafva för inkomster.

Men, svarar man mig, om nu icke dyrtidstillägg beviljas desse tjenstemän, blir det en orättvisa mot dem i förhållande till tjenstemännen i de embetsverk, hvars löner redan blifvit reglerade. Ja, detta är en sanning; men då uppstår den fråga, hvilken rättvisa jag skall anse mest nödig, antingen den tjenstemännen sins emellan eller den mellan tjenstemännen och hela den öfriga svenska nationen. Jag medger, att det blir en orättvisa tjenstemännen emellan. Men hvem är orsaken härtill? Är det icke först och främst regeringen, som föreslår, att lönerogleringar skola ske under en tid, då penningeställningen i landet är sådan, att hvar menniska kan inse, att det icke är rätt, och sedan Riksdagen, som bifaller sådana förslag. Tro Herrarne kanske, att man kan få tillbaka en sådan penningeställning, som under åren 1873—1876 var rådande. Nej, går man tillbaka till historien skall man finna, att något sådant icke kan ske annat än med konstlade medel. Genom att låna in penningar i landet kan man visserligen fortfara med lönerogleringarne; men just deri ligger faran. Saken borde enligt min åsigt vara så stäld att man, på samma sätt som man, då lönerna i förhållanden till prisen äro för små, beviljar dyrtidstillägg, också kunde, då detta upphör att vara förhållandet, borttaga tillägget. Men så kan tyvärr i allmänhet icke nu ske, då de flesta tjenstemän redan fått sina löner på fast stat.

Af hvad jag nu anfört framgår, att jag anser saken nu i fråga vara af större vikt än hvad man af beloppet, hvarom den rör sig, kunde sluta. Då det nu dessutom är första gången under riksdagen ett sådant förslag förekommer, lemnar Kammaren genom det beslut, den nu fattar, ett prejudikat för andra likartade frågor. Vilja Herrarne fortfarande uppehålla statens vigilans och låna penningar för löneförhöjningar, då är det riktigt att fortgå på den hittills följda vägen, men eljest icke. För min del har jag hvarje gång dessa frågor förekommit röstat för sparsamhet, men ingen hörde då derpå. Jag nödgas nu yrka afslag på den föredragna punkten.

Herr Granlund: Här har af flere föregående talare framhållits, att ordet dyrtidstillägg är olämpligt. Jag måste medgifva att så anses det äfven af mången inom landet; många hafva äfven till mig yttrat: "i dessa tider måtte ni väl icke bevilja några dyrtidstillägg!" Men männe icke denna föreställning hos allmänheten tillkommit genom obekantskap med nu varande verkliga förhållandena. Rättvisan fordrar nemligen, att, då flere embetsverk, ja de allra flesta samt hela armébefälet äfvensom landsstaten fått sina löner reglerade, ja, särskildt hvad länsmännen beträffa de fått utom ålderstillägg sina löner fördubblade, man icke nu handlar inkonsekvent emot de få embetsverk, hvilka ännu icke fått sina löner reglerade, och hvad särskildt beträffar det embetsverk, hvarom nu är fråga, kan jag icke finna någon anledning, hvarför det bör blifva syndabocken. Jag frågar: är detta rättvist? Är detta embetsverk af så liten betydelse, att man derföre

Angående
dyrtidstillägg
för Arméför-
valtningen.
(Forts.)

Angående
dyrtidstillägg
för Arméför-
valtningen.
(Forts.)

skall kasta sig öfver detsamma. Jag tror icke, att så är förhållandet; jag tror tvärtom, att det har ett ytterst maktpåliggande uppdrag för arméns räkning och är mera öfverhopadt af viktiga göromål än andra embetsverk. Blifva tjänstemännen der ej tillräckligt aflönade, såsom i andra embetsverk, så öfvergifva de verket, såsom redan skett med en tjänsteman der, som lemnat sin tjänst mot en fördelaktigare plats inom Stockholms kommun. Det vore därför illa, om andra aflöningsprinciper än de hittills vanliga nu gjorde sig gällande, särdeles i föreliggande fråga. Jag vill icke vara med om en sådan orättvisa, men anser att ordet dyrtidstillägg hör snarast möjligt såsom icke tidsenligt, särdeles för närvarande, försvinna ur statens budget.

Jag för min del yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Jöns Persson: Här har blifvit sagdt, att tjänstemännen skulle lida orätt, om man nekade dem dyrtidstillägg. Så är icke min mening. Lönerna voro bestämda förut, när tjänstemännen antogos. Om man nedsätter eller minskar lönerna med ett belopp, som sedermera vilkorligt tillagts, kan detta således ej kallas orättvisa. Jag tror därför att staten, lika litet som den enskilde, hvilken aflönar sina tjenare, mot dem begår någon orättvisa, om den borttager de redan beviljade dyrtidstilläggen, såvida de nemligen icke redan fastnat så, att de icke kunna borttagas. Således anser jag mig berättigad att rösta rent afslag, utan att därför beskyllas för att vilja göra orätt.

Herr Danielsson: Det var med anledning af Herr Grefve Björnstjernas yttrande, att det skulle vara en missuppfattning af mig, att Riksdagen afsett att åstadkomma besparing, när den beslöt att hos Kongl. Maj:t begära en omreglering af de centrala embetsverken, som jag ånyo begärde ordet i denna fråga. För att visa detta, ber jag den ärade talaren läsa igenom motiven för 1873 års Riksdags beslut i ämnet jemte de i frågan då väckta motioner. Genom samtal med den ledamot på kalmarbänken, genom hvars motion detta beslut hufvudsakligen tillkom, vet jag äfven att hans motiv var, att embetsverken skulle blifva billigare och arbetssättet enklare. Om en eller annan då hyst den *tysta* förhoppningen, att det skulle blifva annorlunda, var detta dock icke den allmänna meningen.

Med anledning af Herr Liss Olof Larssons yttrande, att vi andra, som stå på så stort afstånd, icke kunna se frågan så, som han har sett den, erkänner jag, att detta nog eger sin rättighet, men jag beklagar på samma gång att jag icke kan dela den ledsnad, hvarmed han talade om, att det nu återstår endast tre à fyra embetsverk att reglera. Det var med ett visst beklagande han lät förstå detta, ty förmodligen fruktade han, att regleringen af embetsverk skulle taga slut. Jag beklagar, om det för honom skulle derigenom uppstå en viss saknad; men för svenska nationen är det säkerligen ingen saknad.

Herr C. A. Larsson: Min åsigt att hålla tillbaka vid beviljandet af dyrtidstillägg, är icke ny. Jag skall be att i detta hänseende få

referera till hvad jag yttrade, när frågan om dyrtidstilläggen första gången var å bane vid riksdagen. Jag sade då:

“Om jag skulle med de i min reservation angifna motiv hafva sårat Herr Finansministern, så har detta skett utan något uppsåt å min sida. Jag räknar honom till heder, att han inför Konungen framhållit den förändrade ställning, som han väntar inom kort skola inträda, och jag har just därför använt hans egna ord att, såsom jag sjelf redan vid remissen anmärkt, det stundar andra tider än det nuvarande öfverflödets, och att vi icke kunna gå i borgen för att dessa goda tider skola fort fara år 1876, då dessa dyrtidstillägg skulle komma embets- och tjenstemännen till godo. Jag vill fördenskuil bedja Herr Finansministern vara öfvertygad, att det icke varit i någon ond afsigt som jag anført hans ord till stöd för denna min åsigt. Den är ock äldre än hans, ty redan tillförene har jag vid flera tillfällen uttalat en dylik åsigt, hvilken jag hyllar och aldrig skytt att tillkännagifva.“

“Om jag skulle vilja göra någon anmärkning mot hvad som ytt-rats, så skulle det vara deremot, att tjenstemännen skulle ega “rätt“ att utkräfva dyrtidstillägg. Så heter det icke, när bonden vill blifva af med grundrântan. Då säger man, att om bonden ej kan hafva sin bergning på hemmanet, så må han gå ifrån det. Det vore emel-tert tid alldeles konsekvent, att likasom man lemna bonden denna frihet, så kunde man gifva enahanda frihet åt tjenstemännen att göra sig qvitt sina tjenester, om de icke kunna lefva på sina ordinarie inkomster.“

“Att vi fortfarande skulle nödgas vidblifva hvad en Riksdag beslutat, spådde jag vid sistlidne riksdag alldeles som de vid 1856 års riksdag af regeringen föreslagna dyrtidstillägg blifvit permanenta och vi icke lyckats få bort af dem ett enda öre, oakadt riksdag efter riksdag derom motionerats. De bestämdes år 1856 till 33 $\frac{1}{3}$ procent, och dessa fort fara ännu.“

“Jag är visserligen glad att Herr Finansministern tackat de öf-rige ledamöterna af Stats-Utskottet därför att de icke instämt i min reservation; men att de icke hyllat Första Kammarens ledamöters på den förseglade sedeln genomdrifna beslut, det är nogsam t känt.“

“Måhända hade man bort gå längre än jag i min reservation gjort, att nemligen dyrtidstillägg icke må beviljas å högre löner än dem, som understiga 3,000 kronor, men jag tror, att man kan vara fullt nöjd med detta, ty efter all sannolikhet blifva tiderna snart olika mot de nuvarande.“

Så slug var jag redan på den tiden, att jag ansåg att några dyrtidstillägg icke borde ifrågakomma; och jag strider äfven nu mot att tjenstemännen skola komma i åtnjutande deraf. Ty hvarthän hafva väl dessa lönetillökningar på de senaste 6 åren fört? År 1872 hade tjenstemännen i löner och pensioner cirka 34 millioner, nu hafva de närmare 50 millioner kronor; och statens ordinarie inkomster uppgå icke till mer än 18 millioner. Riksbankens guldvaluta är endast 10 millioner. Således skulle Riksbanken, för att tjenstemännens löner skulle kunna utgå i guld, fem gånger hvart år lemna ut och försöka

Angående
dyrtidstillägg
för Armeför-
valtningen.
(Forts.)

Angående
dyrtidstillägg
för Arme-
förvaltningen.
(Forts.)

få igen denna sin guldvaluta, för den händelse dessa löner utginge af Riksbankens medel.

Är det väl tänkbart att Sverige i längden kan fortfara med ett sådant system? Men om någon olycka skulle inträffa i följd af detta förfaringssätt — jag hoppas den icke skall inträffa — är det Riksdagen själf som är orsaken dertill; det är den, som gått så långt i slöseri, att landet för eller senare måste blifva ruineradt. Man ser redan nu under hvilka svårigheter folket på landet arbetar, för att kunna uppfylla sina förpligtelser till staten och enskilda. Sedan 1872 hafva Herrarne ökat på tjänstemännens löner med femton millioner, hvilket synes af beloppet af den bevilning tjänstemännen erlagga, och detta, ehuru kanske ganska stora belopp af deras inkomster der icke finnas upptagna. Det kan således med fullt skäl sägas, att det är ofantliga summor, ja millioner, som på senare åren utgått till förökande af tjänstemännens löner. Herrarne må därför icke förundra sig, att man nu önskar hålla igen mot fortfarande beviljande af dyrtidstillägg. Jag vet väl, att Herrarne i voteringen komma att vinna, men jag vill icke att Herrarne skola hafva gjort det utan all protest från landtbefolkningens sida.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder blifvit framställda, gaf Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan, dels på afslag derå, dels ock på antagande af det förslag, Herrar Sven Nilsson och Nils Petersson i sin vid utlåtandet fogade reservation framlagt; och fann Herr Talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef emellertid begärd samt företogs, sedan till kontraposition antagits yrkandet på afslag, enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 12:te punkten mom. a) af utlåtandet N:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren afslagit Utskottets hemställan.

Omröstningen utföll med 124 ja mot 59 nej; varande alltså Utskottets hemställan af Kammaren bifallen.

Mom. b) och c).

Blefvo jemväl bifallna.

Punkten 13.

Lades till handlingarne.

Punkten 14.

I fråga om disciplinkompaniet hade Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att låta det till aflöning åt nödig befälsförstärkning vid kompaniet anvisade anslag till oförändradt belopp, 9,709 kronor, såsom extra anslag äfven under år 1880 utgå. Utskottet hade, i anledning af denna framställning, hemställt,

att det för disciplinkompaniet äskade extra anslag 9,709 kronor icke måtte af Riksdagen beviljas.

Ordet begärdes af

Friherre Leijonhufvud, som yttrade: I händelse Stats-Utskottet hade tagit fullkomligt reda på förhållandet vid disciplinkompaniet, tror jag att Utskottet icke hade afstyrkt detta anslag. Det förekom här i Kammaren för några år sedan en diskussion angående disciplinkompaniet, hvarvid en landtbo från karlsborgstrakten beskärmade sig öfver olägenheterna af att i orten hafva ett sådant kompani förlagdt. Jag kunde ej bestrida att han till viss grad hade rätt; de upplysningar i detta afseende, som vunnits, hafva visserligen ej varit särdeles berömmande för kompaniet, som uteslutande består af de största vindböjtlar från andra trupper, mest från garnisonerna i de större städerna. Det fordras sträng tukt och tillsyn vid ett så beskaffadt kompani. Först var befälet bestämdt till en chef, 3 subalternofficerare, 6 underofficerare, 6 korporaler och 6 vice korporaler. Det visade sig dock genast att det var omöjligt att upprätthålla ordning och disciplin med ett så fåtaligt befäl. Kongl. Maj:t medgaf då uppå vederbörandes framställning att ytterligare 2 underofficerare skulle tillhöra kompaniet. Den ene fick sin aflöning från det anslag, som var afsedt för kompaniets ekonomi, och till den andres aflöning beredd medel på annat sätt. Men då kompaniet tillväxte, uppstod ytterligare behof af ökad befäl och underbefäl. 1867 hade kompaniet gått upp till 288 man; och Kongl. Maj:t begärde då hos Riksdagen aflöning för en chef, 5 subalternofficerare, 12 underofficerare, 12 korporaler och 12 vice korporaler. Medlen beviljades och den ökade tillgången i befäl har visat sig välgörande, oaktadt kompaniet ännu visst icke är sådant som önskligt vore. Det är särdeles kinkigt att sköta ett sådant kompani. För närvarande har det en mycket duglig chef, som jag mycket ogera skulle se lemna sin plats. Men han var deciderad att göra det, ifall Riksdagen ej hade lemnat honom löneförhöjning. Först uppbar han endast 2,000 kronor, men Riksdagen medgaf att han skulle i aflöning likställas med kompanicheferna vid värfvade regementen, likvisst med afdrag af hvad han uppbar från sitt regemente. Vidare hade kompaniet en redogörare på gammal stat med 600 kronor, men då den för honom begärda löneförhöjning ej omedelbart

*Om extra
anslag för
disciplin-
kompaniet.
(Forts.).*

*Om extra
anslag för
disciplin-
kompaniet.*
(Forts.)

kunde beviljas, så sade han genast upp sin tjänst. Man försökte fåfångt att få en passande eiterträdare. Ingen ville åtaga sig en så illa aflönad befattning. Slutligen, nästan med trug och pock, fick man en underofficer till redogörare, och löneförhöjning blef äfven sedermera beviljad; men i stamma stund förhöjningen indrages, går äfven han bort.

I händelse den af Stats-Utskottet föreslagna indragningen eger rum, får kompaniet således endast 3 subalterner, 6 underofficerare, 6 korporaler och 6 vice korporaler. Men med ett så fåtaligt befäl blir det ej möjligt att sköta kompaniet. Jag är den förste att medgifva att den minskning, som eger rum i kompaniets numerär, bör möjliggöra en proportionel minskning i befälet. Men derom lärer nog Kongl. Maj:t draga försorg, när generalmönstringsberättelsen framlägges. Om minskning i numerären inträffar, blir sådant genast bekant genom de ärliga och månadtliga redogörelser, som afgifvas.

Jag kan således icke annat än anhålla, att ifrågavarande extra anslag beviljas att utgå för nästkommande år.

Chefen för Kongl. Landtförsvarsdepartementet Herr Statsrådet Rosensvärd: Till hvad den föregående talaren midt emot nu anfört, har jag ansett mig böra lägga några ord. Af de upplysningar samme talare lemnat torde Herrarne finna, att staten för disciplinkompaniet, sådan den ursprungligen reglerades, uppgjordes med beräkning af kompaniet till 150 man. Redan från början visade sig emellertid, att med den art af tjänstgöring, som kompaniet, efter dess förläggande till Karlsborg, fick öfvertaga, det var särdeles svårt att, äfven med den mindre manskapsstyrka, som kompaniet då hade, kunna upprätthålla disciplinen och tjänstgöringen. Befälets tjänstgöring vid denna trupp är vida skild från den vanliga tjänstgöringen vid värfvade kompanier. Jag skulle nästan vilja säga, att befälets åligganden vid Karlsborg, äro till en viss del, af preventiv natur, nemligen att söka förekomma att oordningar och äfven brott begås af manskapet. Detta senare är tillkommet icke på vanligt sätt, utan sålunda, att individer vid våra garnisonstrupper, hvilka hafva gjort sig kände för oordningar och öfverträdelser af vare sig militära eller disciplinära stadgar — dock icke så svåra förseelser, att de kunna frändömas sina tjänster — få uttjena sin kapitulationstid vid nämnda kompani; och att en samling af sådana personer erfordrar en jemn och stadig tillsyn är ju gifvet. Då nu kompaniet användes till arbeten på ganska vidsträckt område, dels ute, och dels vid spridda verkstäder, blir tillsynen öfver manskapet svår och ett temligen talrikt befäl behöfligt. När nu kompaniets styrka ökades och uppgick till öfver 200 man, ja, den har en tid varit öfver 280 man, blef det ock nödvändigt att öka befälets antal. Fördenskull framlade Kongl. Maj:t för 1877 års Riksdag ett förslag om tillökning uti staten för ifrågavarande kompani, hvilken framställning blef af Riksdagen bifallen. Sedan dess har visserligen någon minskning af kompaniet inträffat, men utom det, att denna minskning icke är så betydande, att kompaniets styrka icke ännu fullt motsvarar tvenne kompaniers vid de vanliga värfvade

regementena, så äro detta kompanis bostäder, eller kasernering, för närvarande fördelade på sådant sätt, att det icke kan skötas lika som om det hade blott en kasern. Herrarne hafva också hört af den förste talaren, att, i sammanhang med den reglering af befälets antal vid detta kompani, som 1877 verkställdes, också en löneförhöjning för två personer bifölls. Hela det ökade aflöningsanslaget sattes på extra stat — och jag ber att särskildt få erinra, att det aldrig varit afsedt att komma på annat än extra stat — och detta af den anledning, att man antog och hoppades, att de förhållanden, som påkallade tillökningen i befälet, skulle småningom undergå någon minskning. Men man förestälde sig alltid, att, när sådana förhållanden inträffade, skulle det gamla ordinarie anslaget för aflöningen på samma gång regleras, så att löneförbättringen för kompanichefen och möjligen äfven för redogöraren, blefve konstant. Man kunde nemligen icke gerna sätta i fråga en återgång till hvad som ursprungligen varit, enär det visat sig vara mycket svårt att finna lämplig person, som ville åtaga sig befäl öfver ett så beskaffadt kompani med betydligt ringare aflöning än hvad cheferne vid våra vanliga värfvade kompanier uppbara. Den föregående talaren har redan påpekat — och deri instämmer jag till fullo med honom — att, i den mån förhållandena visa sådant vara möjligt utan fara för ordningen vid nämnda kompani, kommer säkerligen någon minskning af befälet att vidtagas; men deraf följer ingalunda, att man i närvarande ögonblick kan förutsäga, när denna period kommer att inträffa eller i hvad mån en sådan minskning kan ske; och därför har Kongl. Maj:t begärt, att anslaget måtte oförändradt uppföras äfven för år 1880.

Ett borttagande af detta anslag skulle ovilkorligen medföra en sådan rubbning, att det blefve nästan alldeles omöjligt att upprätthålla ordning och skick inom kompaniet. Styrkan af befälet skulle nedsättas till hälften, hvarjemte en nödig förhöjning i kompanichefens lönevilkor skulle helt och hållet försvinna.

Af dessa skäl kan jag icke anunt än på det högsta önska bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Carl Ifvarsson: Det är med anledning af ett yttrande till statsrådsprotokollet, som Utskottet kommit till det resultat, som här föreligger. Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet har visserligen sagt, att han icke funnit tillräcklig anledning dertill, att icke något extra anslag för i frågavarande ändamål borde af Riksdagen äskas; men han har tillika uppgifvit — och det är verkligen sant — att manskapstyrkan vid disciplin kompaniet minskats.

följd hvaraf kostnaderna icke böra blifva så stora. Det är detta, som Utskottet tagit i öfvervägande, och då Utskottet tillika tagit i öfvervägande de ordinarie anslag, som äro anvisade för detta ändamål, så har Utskottet icke kunnat annat än tillstyrka Riksdagen att afslå ifrågakomna extra anslag. Det finnes nemligen för disciplin kompaniet uppfördt på ordinarie stat dels ett bestämdt anslag af 10,938 kronor, dels ock ett förslagsanslag till belopp af 89,062 kronor, eller tillsammans 100,000 kronor. Vid sådant förhållande har Utskottet ansett, att den i statsrådsprotokollet omförmälda omständigh-

*Om extra
anslag för
disciplin-
kompaniet.
(Forts.)*

*Om extra
anslag för
disciplin-
kompaniet.
(Forts.)*

het, att manskapsstyrkan minskats, skulle gifva tillräcklig anledning för Riksdagen att icke anvisa på extra stat några särskilda medel för ifrågavarande ändamål; och under förutsättning att ingen onödigtvis sändes till disciplinkompaniet, trodde man, att tillräckliga medel ändock vore att tillgå, och att därför fullt skäl förefunnes för att afslå Kongl. Maj:t förslag.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Statsrådet Rosensvärd: Det föll verkligen icke Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet ett ögonblick in, att fråga skulle uppstå om indragning af detta anslag, då Riksdagen så nyligen på framlagda goda skäl beviljat detsamma. Eljest skulle han naturligtvis sökt omständligt motivera behovet af att bibehålla anslaget. Men han ansåg sig icke böra fördölja det förhållande, hvarom man i öfrigt lätt kunde förskaffa sig kännedom, att en nedsättning i manskapsstyrkan började att visa sig, och att förhoppning vore, att en sådan nedsättning skulle fortgå. Deraf följer dock icke, att anslaget, ännu är obehöfligt.

Hvad åter igen beträffar de gamla på ordinarie stat uppförda anslagen, så är det ena en aflöningsstat, som är fastställd af Konungen och Riksdagen, och det andra ett förslagsanslag. Men detta förslagsanslag är icke afsedt till lön för befäl; och jag tror att, för att kunna derå göra anvisning till sådana löner, dertill fordras annat än blott en enskild riksdagsledamots antydan, att så möjligtvis kan ske. Såsom staten nu är uppgjord har det icke ifrågasatts att på förslagsanslaget anvisa befälslöner. Det är möjligt, att man blir tvungen att så göra med den risk, som deraf kan följa. Men jag tror, att det skall leda till bättre reda och ordning, om det medgäfvos, att detta förevarande anslag får stå kvar för 1880, synnerligast som den förste ärade talaren, som närmast har öfverbefälet öfver detta kompani, tillkännagifvit, att, när det är möjligt att minska befälet, han derom kommer att göra framställning.

Herr Carl Ifvarsson: Jag vill blott erinra derom, att här icke är fråga om indragningen af ett anslag, utan om beviljande eller icke beviljande af ett anslag.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkten 15.

*Om anskaff-
ning af fält-
artilleri-
materiel.*

Till anskaffning af ny fältartillerimateriel hade Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att *dels* anvisa för år 1880 ett extra anslag å 243,934 kronor 46 öre, *dels* ock medgifva att för detta ändamål måtte användas af hufvudtitelns allmänna besparingar under samma år ett belopp af 56,065 kronor 54 öre.

Utskottet, som i förevarande punkt yttrat sig öfver berörda närdiga förslag, hade på anförda skäl gjort följande hemställan:

“att Riksdagen, jemte förklarande, att Riksdagen ansett sig för närvarande ej kunna bevilja något särskildt anslag till anskaffning af fältartillerimateriel, må för sin del medgifva, att för anskaffning af ett batteri af ny konstruktion med fullständig utrustning af fordon och ammunition må af Kongl. Maj:t användas ej mindre det belopp af 56,065 kronor 54 öre, som beräknats blifva under år 1880 besparadt å anslaget till indelta arméns befälsaflöning, än äfven erforderligt belopp utaf de besparingar, som i öfrigt kunna inom hufvudtiteln beredas.”

Om anskaffning af fältartillerimateriel.
(Forts.)

Mot hvad sålunda blifvit hemställt hade Herr *R. von Kræmer* inom Utskottet afgifvit en reservation, deruti åtskillige af Utskottets öfriga ledamöter instämt, och som innehöll ett så lydande förslag:

“att Riksdagen, jemte förklarande, att Riksdagen ansett sig ej kunna bevilja något särskildt anslag till anskaffning af fältartillerimateriel, må för sin del medgifva, att för anskaffning af *tre* batterier af ny konstruktion, hvaraf ett med fullständig utrustning af fordon och ammunition, må af Kongl. Maj:t användas ej mindre det belopp af 56,065 kronor 54 öre, som beräknats blifva under år 1880 besparadt å anslaget till indelta arméns befälsaflöning, än äfven erforderligt belopp af besparingen å reservationsanslaget till värfvade garnisonstruppernas rekrytering och aflöning.”

Efter detta ärendes föredragning yttrade

Herr Lindmark: Vid behandlingen af tjerde hufvudtiteln i Lördags afton föll ett yttrande från hallandsbänken i den syftning, att Stats-Utskottet kände sig tacksamt mot krigsministern derför, att han nedprutat de stora auspråk på anslag, som under nämnda hufvudtitel från ett embetsverk blifvit framställda, och den ärade talaren nämnde dervid tillika, om jag icke missuppfattade hans yttrande, att krigsministern borde å sin sida vara Stats-Utskottet och Riksdagen tacksam, enär de gifvit honom stöd i dessa hans sparsamhetssträfvan den gent emot embetsverket.

För den händelse denna tacksamhet skall mätas efter måttet af de gjorda indragningarne, måste denna tacksamhetsskuld i sanning blifva öfverväldigande. Ty dessa indragningar, som uppgå på fjerde hufvudtiteln till mer än 1,500,000 kronor och på femte hufvudtiteln till 1,040,000 kronor visa, att Stats-Utskottet icke gått med len hand tillväga.

Förnämsta anledningen, hvarför jag begärde ordet, var den hänsyftning på embetsverkens förslag till anslags beviljande för kommande riksdagar, som synas ej hafva fallit en del af representanterne på läppen, och som man äfven ofta hört karakteriseras såsom embetsmannacorprens anslagshunger. Jag ber med anledning häraf endast att få anföra en § i instruktionen för ett af dessa embetsverk, nemligen Arméförvaltningen, i hvilken §, den 5:te, det heter bland annat:

“Arméförvaltningen åligger i allmänhet: att hafva uppsigt öfver försvarsverket till lands; att tillse att detsamma, i hvad på Arméförvaltningen ankommer, till alla delar befinnes i fullständigt skick; att

Om anskaffning af fältartilleriemateriel.
(Forts.)

med uppmärksamhet följa de förbättringar, som kunna leda till dess ytterligare fullkomnande, samt att, när anledning dertill är för handen, hos Kongl. Maj:t derom afgifva underdåniga hemställanden och förslag“ etc.

Det vill häraf synas mig, att dessa embetsverk äro bundna af sina instruktioner, och att det icke särskildt tillkommer dem att göra några beräkningar öfver statsverkets mer eller mindre rikliga tillgångar, utan att de, för så vidt de icke vilja fela mot de för dem utfärdade instruktioner, ovilkorligen böra till Kongl. Maj:t ingifva underdåniga förslag till tidsenliga förbättringar inom de dem anförtrodda förvaltningsområden. Beräkningen öfver tillgångarne är Kongl. Maj:ts pröfning förbehållen. Jag hade trott, att i detta fall, der Arméförvaltningen begärt 800,000 kronor, men Kongl. Maj:t i ansende till de tryckta tiderna föreslagit Riksdagen att bevilja endast 300,000, det kunde vara lämpligt att erinra om detta.

Emellertid har denna Kongl. Maj:ts anhållan om ett så behöfligt anslag, som det ifrågavarande, blifvit nedprutat, eller rättare: Utskottet har icke velat bevilja någonting alls för bestridande af dessa utgifter, utan endast gjort en anvisning på besparingar, som blifva tillgängliga 1880, och dem, som möjligen nu redan finnas å fjerde hufvudtiteln. Hvilka dessa besparingar äro har Utskottet icke angifvit, och man kan därför känna sig tvehågsen hvilka sådana regeringen får tillgripa.

De många mer än dystra skildringarne om vår ekonomiska ställning hafva gjort, att flestalet eller åtminstone en mängd personer, då det gäller beviljande af nödvändiga anslag, fråga sig sjelfva: skola vi slappt låta armarne falla till sidan och säga: vi förmå ej bära bördan, eller skola vi spänna musklerna och försöka att bära den? Jag anser mig hafva rätt att i det afseendet yttra mig lika väl som andra skattdragande, och jag ställer mig utan tvekan på deras sida, som vilja göra en måttlig kraftansträngning och icke slappt hänga armarna och låta allt gå vind för våg vid en tillfällighet af ekonomiskt betryck. Det är icke så lätt att i dessa tider göra sig en klar bild af den ekonomiska ställningen i landet. Ty lika otvifvelaktigt som det är, att landet råkat i en handelskris, lika visst är ock, att det tillika förefinnes en jernvägskris. Hvad den förra, eller krisen inom handelsverlden, beträffar, så är den, för så vidt man får taga andra liknande krisers gång och utveckling till norm för sitt bedömande, öfvergående. Hvad jernvägskrisen åter angår, så tror jag, att vi lika litet som andra länder kunna undgå en sådan, och om några försök böra göras för att mildra verkningarne af denna katastrof, så är ju ett sådant redan gjordt genom Kongl. Maj:ts till Riksdagen aflemnade bekanta proposition.

Men om, å ena sidan, då ställningen i landet är gynsam, då inkomsterna flöda rikligen till staten, man har anspråk på skattenedsättning, så måste man å andra sidan, när brist uppstår, underkasta sig tillökning i skatterna.

Nu säger man, och vi hafva nyss fått höra det af Herr Carl Anders Larsson, att ställningen är så förtviflad, att ingenting kan

göras, och åtskilliga andra hafva yttrat, att budgeten icke på flera år skall komma att gå ihop. Är det så, och hafva vi icke förhoppning att under flera år få motse någon förbättring i ställningen, då säger jag att på hvarje representant ovillkorligen måste tvinga sig känslan af skyldigheten att tillse, att vi icke till *obegränsad tid* uppskjuta tillgodoseendet af de behof, som erkännas nödiga och oundgängliga.

Mot det påståendet, att Sverige skulle vara så hårdt tryckt af skatter, ber jag att få protestera. Så vidt jag vet, äro vi näst Schweiz det lindrigast beskattade folk i Europa, så vidt skatterna till staten angår. Om vi dela summan af de till statsverket ingående skatterna i Sverige med invånareantalet, så befinnes det, att på hvarje individ kommer ungefär 11 kronor 50 öre, under det att denna skatt utgör i Norge 12, i Danmark 19, i Frankrike 45, i Italien 26 kronor per individ o. s. v. Detta visar sålunda, att någon tung beskattning icke åligger svenska folket i allmänhet.

Nu är det en annan fråga, om sparsamheten, såsom Stats-Utskotet tillämpat den, är klok. Enligt mitt förmenande är en så långt drifven sparsamhet både politiskt och ekonomiskt oklok. Hvad den politiska sidan angår, har denna förut blifvit berörd af en annan talare, som vida bättre än jag har varit i stånd att bevisa det *politiskt* okloka i att göra hänsynslösa besparingar öfverallt. Men då staten är en arbetsgivare i stor skala, måste jag för min del påstå att detta system jemväl är *ekonomiskt* oklokt; ty är en kris för handen och inverkar densamma så på representanterne, att de vilja indraga anslag på alla håll, der en del af Sveriges arbetande befolkning hittills fått sysselsättning, så tror jag att detta, i stället för att förbättra ställningen, skall bidraga till krisens förvärrande. Under alla förhållanden skulle jag emellertid, i fall jag hade någon förhoppning att genom min stämman kunna inverka på Kammarrens ledamöter, vilja yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition, ty jag anser, att det föreliggande behofvet af ny artilleri-materiel är så trängande, att det icke kan af någon förbises. Hvar och en, som något har studerat militära förhållanden, inser mycket väl, att i nutidens krig, der artilleriet icke vågar träda upp på mindre afstånd än 4,000 fot i anseende till handgevärens stora skottvidder och hastiga eld, nu mer än någonsin det för ett land med svaga resurser i andra afseenden är nödvändigt att anskaffa ett godt fältartilleri. Att uppskjuta tyllandet af ett sådant behof må Riksdagen hafva på sitt samvete; sådana uppskof som det nu ifrågavarande kunna vara olycksdiga. Utan att behöiva kallas för olycksprofet, ber jag att till styrkande af denna åsigt få påpeka ett förhållande i Frankrike, som icke torde vara Herrarne obekant. Vi veta, att några år före det sista fransk-tyska krigets utbrott framlades af dåvarande krigsministern marskalk Niel förslag till om organisation af den franska armén. Men saken mötte starkt motstånd från de liberalas och tidningarnes sida, hvilket hade till följd att hans förslag endast ofullständigt genomfördes. Att detta krig fick ett så sorgligt slut för Frankrike, lärar väl icke böra helt och hållet tillskrifvas denna omständighet ensam, emedan så många faktorer voro

(Om anskaffning af fältartilleri-materiel.
(Forts.)

Om anskaff-
ning af fält-
artilleri-
materiel.
(Forts.)

dertill medverkande, men otvifvelaktigt är den ofullständiga arméorganisationen, som då genomfördes, en af de orsaker, som afvingade Frankrike utbetalningen af 5 milliarder till Tyskland. På ett sådant sätt kan en oförständig hushållning hämma sig.

Hvad Utskottet föreslagit om anvisande på besparingarne inom hufvudtiteln för att dermed bestrida kostnaderna för anskaffande af ett batteri, kan jag icke biträda; hvaremot jag anser den reservation, som inom Stats-Utskottet omfattats af Första Kammarens ledamöter, och hvori föreslås att anvisa medel från besparingarne, jag tror, på rekryteringsanslaget, till anskaffande af tre batterier, vara antaglig. Och då Kongl. Maj:ts proposition under nuvarande förhållanden icke kan vinna bifall, så får jag tillkännagifva, att jag sluter mig till ofvannämnda inom Första Kammaren antagna reservation, ty derigenom skulle våra tre artilleriregementen få ett batteri för hvarje regemente, under det att, enligt det förslag, Stats-Utskottet framställt, ett batteri skulle komma att fördelas på alla tre regementena, hvilka då skulle få blott två kanoner vid hvarje regemente. Jag får på dessa skäl yrka bifall till den reservation, som af Herr von Kræmer och flertalet af Första Kammarens ledamöter i Utskottet omfattats.

Herr Hedlund: Innan jag ingår i sjelfva saken ber jag att få upptaga ett argument, som af den siste ärade talaren anfördes. Han har nemligen velat påpeka, hurusom uppskofvet med anskaffande af de nu föreslagna fältbatterierna skulle kunna blifva ödesdigert för vårt land. Dermed må nu vara huru som helst; men han har valt ett exempel, som icke är rätt lyckligt för hans sak. Han talade nemligen om, huruledes Marskalk Niels förslag till Franska arméns organisation rönt så starkt motstånd hos de liberale och tidningspressen, att det i följd deraf icke blef antaget, samt att denna omständighet var i hög grad orsaken till de olyckor, som sedan öfvergingo Frankrike. Rätta förhållandet härmed lärer väl vara, att det motstånd, som Marskalk Niels förslag, efter hans död, rönt, icke kom från de liberale, utan från — den franska militarismen. Marskalk Niel ville nemligen med sina mobilgarden införa i Franska armén ett element, motsvarande i någon mån vår beväring, det vill säga en värnpliktig trupp, med mindre öfning men dock full organisation; men detta förslag stred allt för mycket mot militarismen. Dessutom tror jag icke, att häri låg orsaken till de olyckor, som i och med kriget drabbade Frankrike, enär det väl var Frankrike sjelf som drog dessa olyckor öfver sig. Vi torde alltså nu kunna och böra behandla dessa frågor i allt lugn utan hotelser eller skrämskott, så mycket hellre som dessa vapen numera äro utslitna.

Om vi döma framtiden efter det förflutna och sålunda gå tillbaka i vår historia ända till år 1721, så skola vi finna, att vi visserligen hafva sedan denna tid haft fem korta krig, — korta åtminstone i jämförelse med dem under föregående århundraden, — men att af dessa fem krig icke ett enda varit af den beskaffenhet, att det icke *kunnat* undvikas genom en klok politik från vår sida. Vi kunna och

höra deraf draga viktiga lärdomar för både den närvarande tiden och för framtiden.

I afseende på den föreliggande frågan vågar jag erinra derom, att jag redan vid remissdebatten tillät mig uttala det påstående, att frågan om de nya fältkanonernas modell ännu icke vore utredd. Här har nemligen af Chefen för Landtförsvarsdepartementet yttrats i hans anförande till statsrådsprotokollet, att försök dermed inom artillerikomitén under flera år fortgått, med det tillägg dels att dessa försök ännu icke blifvit afslutade, dels ytterligare, att de under deras fortgång mot hvarandra stridiga åsichter i alla *hufvudsakliga* delar bringats till enhet och dels slutligen att man kommit till *en gemensam* grund för fältartilleriet i båda de förenade rikena. Härmed är icke, så vidt jag kan förstå, sagdt, att en *modell-kanon verkligen blifvit antagen*.

Man har också, vid efterfrågan derom hos just artillerikomitén, erhållit ett nekande svar; och vill man än ytterligare utsträcka sina forskningar i detta ämne och höra efter i hvad mån de berättelser, som afgifvits af artilleriofficerare, hvilka med understöd af statsmedel gjort resor i fremmande länder för att studera artillerivapnets utveckling blifvit tagna i öfvervägande, så skall man få den öfverraskande underrättelsen. — åtminstone har ett rykte haft sådant att förmåla, och jag har all anledning antaga, att detta rykte hvilar på god grund — man skall finna, säger jag, att en berättelse, som lemnat upplysningar om en modell, hvilken säges hafva i många afseenden vida öfverträffat den, som det nu är i fråga att antaga, blifvit helt och hållet lemnad utan afseende. Jag föreställer mig under alla förhållanden att, då man ser sådant, och då det gäller en så viktig sak som denna, det vill säga icke allenast en betydlig summa penningar utan, hvad mera är, ett så viktigt vapen som artilleriet, det hade bort anses lämpligt, att vid herr departementschefens framställning i ämnet inför Kongl. Maj:ts fogats en redogörelse från denna komité för de undersökningar, som blifvit anställda och de resultat, hvartill komitén dervid kommit. Vi få här vid riksdagen emottaga många berättelser — och derföre äro vi vederbörande mycken tack skyldige — äfven i saker af mera underordnad vikt; men i afseende på denna fråga befinna vi oss i den belägenheten, att vi, genom ett bifall till Kongl. Maj:ts framställning, skulle lemna ett förskott på millioner till anskaffande af ett vapen, om hvars lämplighet vi icke ega någon närmare kännedom, än mindre säker öfvertygelse. Ovissheten i detta afseende ökas ännu mer när man ser på de siffror, som på olika ställen finnas angifna i afseende på kostnaderna för ett batteri kanoner af det nya slaget, hvilka siffror åtminstone för mig, som icke är fackman, förefalla obegripliga. På sidan 20 af bilagan till Kongl. Maj:ts proposition i detta ämne heter det nemligen, att för en summa af 300,000 kronor skulle kunna anskaffas 5 batterier af den nya konstruktionen, dock endast ett af batterierna med fullständig utrustning af fordon jemte ammunition. De fyra öfriga skulle sålunda vara endast ofullständigt utrustade, dock icke mera ofullständiga, än att ju äfven de skulle kunna utdelas på de särskilda artilleriregementena. Gör man nu den vederbörliga divisionen för att finna, huru mycket hvarje batteri beräknats

Om anskaffning af fältartilleriemateriel.
(Forte.)

Om anskaffning af fältartilleriemateriel.
(Forts.)

kosta, så får man till qvot 60,000 kronor. Går man åter till generalfälttygmästarens framställning så angifver han hela vårt behof af ny artilleriemateriel till 34 batterier och kostnaden för dess anskaffande till, i rundt tal, 4,602,000 kronor. Gör man nu här en lika beskaffad division, så befinnes kostnaden för hvarje batteri utgöra 136,000 kronor; och ser man slutligen på Utskottets framställning, så beräknas der kostnaden för det enda batteri, hvars anskaffning Utskottet föreslagit, till 150,000 kronor. För mig, som icke är fackman, har det förefallit något underligt, om det tillägg, som ligger i fordon och ammunition, skulle betinga en kostnad mer än dubbelt högre än kostnaden för sjelfva batteriet. Det är möjligt, att så är, men någon utredning, som visar detta, har icke blifvit för Riksdagen framlagd. Under sådana förhållanden har det syntts mig, som om, då vi redan under loppet af flera år fortgått efter det gamla systemet, och då Kongl. Maj:t, trots det att undersökningarna med nya kanonmodeller fortgått, icke tvekat att af Riksdagen äska anslag till anskaffande af flere kanoner efter den *gamla* modellen, det icke skulle varit af någon trängande nödvändighet påkalladt att ett år sådant, som detta, göra framställning om förskotter, så betydliga, som här ifrågasatts, innan en fullständig utredning af frågan kunnat för Riksdagen framläggas.

Jag ber att i sammanhang härmed få uttala några ord med afseende på vår krigsförvaltning i allmänhet, ett uttalande som jag just vid behandlingen af denna punkt ansett vara på sin plats, och som tilläfventyrs kan gifva en förklaring öfver den ståndpunkt, som den hvilken här talar, och mången med honom intager gent emot den sparsamhetsanda från vår sida, som gjort sig gällande i afseende å anslagen under 4:de och 5:te hufvudtitlarne. Jag kan icke neka till, att det är med en viss känsla af obehag som jag sett mig nödsakad att deltaga i nedprutningar på små summor, då, såsom redan förut blifvit sagdt, det egentligen borde vara de stora beloppen vi i sådant afseende borde hålla oss till. Det bör dock kunna anses ursäktligt, om Riksdagen följer ett sådant system, då samma system har sitt motstycke inom hela vår krigsförvaltning, nemligen budgetens upplösning i en mängd småbelopp. Jag är emellertid viss på, att den sparsamhetsifver, som nu mera än förr visat sig inom Riksdagen, icke gällt försvaret af vårt land, såsom man på vissa håll påstått; den har haft sin grund icke i glömska af den frie svenske mannens skyldighet att värna och önska att bo trygg i ett fritt land, utan i känslan af att hela det hittills följda *systemet* är otillfredsställande. Man börjar allt djupare känna behovet af en systemförändring, för vinnande af ett system, som jag skulle vilja känneteckna såsom *ändamålsenlighetens* och *verklighetens* i motsats till *skenets* och *sjelfbedrägeriets*. Jag kan nemligen icke anse det ändamålsenligt — för att nu nämna endast några få exempel — att man under årtionden exercerar med en organiserad trupp, som derjemte, enligt hvad man nyligen hört en högt uppsatt militär påstå, icke kan mobiliseras. En sådan trupp kan näppeligen anses något väga i försvaret. Icke heller kan jag tro det vara ändamålsenligt att under vissa förhållanden använda trupper till en

mängd onödiga vakttjenster. Jag föreställer mig likaledes, att det icke kan anses ändamålsenligt att, särskildt för den del af vårt lefvande försvar, som kallas beväring, för hvilken öfningstiden är så ytterst knappt tillmätt, spilla bort tiden med ett oupphörligt ältande af mer eller mindre onödiga öfningar med förbiseende af dem, som äro verkliga angelägena. Jag har mera än en gång, då jag sett detta tröttsamma upprepande af samma enkla sak, kommit att erinra mig ett besök i ett arbetsfängelse uti Paris, der man såsom straffmedel anbragt en vef i väggen. Det ansågs såsom ett ibland de svåraste straffen, att en fånge måste förrätta ett ansträngande arbete, utan att det samma medförde någon nytta. På samma sätt tror jag, att vår beväringssyftning mången gång känner sitt arbete på exercisfälten. Måne det — för att gå vidare — ej vore viktigare att för såväl befäl som manskap anskaffa en mera praktisk och ändamålsenlig utrustning och beklädnad, än att tänka så mycket på förändrade moder i afseende på uniformen, allrahelst då dessa moder leda till att åstadkomma prydnader, hvilka kunna vara goda skottafkor, men ganska litet motsvara skönhetsinnets kraf. Med ett ord, det finnes inom vårt armésystem en mängd oegentligheter, låt vara traditioner från gamla tider, hvilka man väl icke kan lägga den närvarande tiden till last, men hvilka borde lemna rum för mera verklighet och ändamålsenlighet.

Utän tviivel måste vi dock hafva ett försvar. Likväl må vi icke blott hafva för ögonen, såsom jag nyss påpekade, de lyckliga fredsförhållanden, hvaruti vårt land befinner sig. Må vi äfven, då vi skola kasta ögonen på det öfriga Europa, med hänsyn dertill, att dess blickar äro fästade på indragningen af några öfningsdagar för beväringen, må vi då, säger jag, äfven hafva ögonen öppna för huru det ser ut i detta Europa. Vi skola då icke kunna dölja för oss, att de militära bördorna trycka så hårdt på de flesta folk, att de hålla på att digna under dem, och att mellan de talrika bajonetterna visar sig det hotande missnöjets röda anlete. Jag föreställer mig att det borde vara med ett helt land, som med den enskilde, att det bör vara angeläget om en fast och god ekonomisk ställning. Det är ej skäl att likna vinglaren, som söker att genom lyx och högt lefnadssätt upprätthålla en sjunkande kredit, utan hellre den solide mannen, som försmår sådant falskt sken, emedan han är rik nog att kunna vidgå det han icke är rik.

Man har såsom öfvervägande orsak till de nu rådande svåra tiderna framhållit vårt allt för hastiga »rusande» i afseende å bygande af jernvägar. Välan, må vara att jernvägarne på en tid af 20 år kostat mellan 300 och 400 millioner; men hvad har väl militärväsendet under samma tid kostat? Efter låg beräkning har detta dock uppgått till omkring 30 millioner årligen, och multiplicerar man detta belopp med 20, så erhålles en rätt betydlig summa. Men jag skulle ändock mindre klaga öfver dessa 600 millioner, så vida vi icke finge höra ständigt upprepas, att vi med allt detta dock icke hafva något försvar. Då synes mig millionerna vara något illa använda, under det kostnaderna för jernvägarne dock gifvit oss

Om anskaffning af fältartilleri-materiel.
(Forts.)

Om anskaff-
ning af fäll-
artilleri-
materiel.
(Forts.)

god valuta. Men detta, jag vågar tillägga det, är icke Riksdagens fel.

Nu har väl Kongl. Maj:t icke framlagt något nytt arméförlag sedan föregående riksdag, då det, som då var å bane och gick löst på stora summor, förkastades, och detta oakadt man förut hört mycket talas om, att hvarje uppskof på detta område vore förenadt med lika stor fara, som den, hvaruti Frankrike sväfvade derigenom, att den högre militären icke ville gå in på marskalk Niels förlag. Jag föreställer mig emellertid, att den tid snart måste komma, då vi å nyo få med allvar tänka på en omorganisation af vårt försvarsväsende, och det förefaller mig, som om det då blifver nödvändigt för oss att tänka på en samverkan med Norge i denna sak. Jag har den glädjen, att i mina händer ega början af ett nyligen utarbetadt norskt förlag i denna fråga, hvilket, tillämpadt på Sverige, skulle leda derhän, att vi kunde i krigstid uppställa en armé på 280,000 man, derför årliga kostnaderna skulle varda 18 millioner kronor. Jag föreställer mig, att detta förlag är förtjent att tagas i allvarligt betraktande af Sveriges både Regering och Riksdag, och att, om det blir fråga om ett samarbete med normännen uti detta hänseende, vår regering skall villigt och fördomsfritt deltaga deri. Detta samarbete borde kunna blifva af gagn äfven för Norge.

Beträffande vårt lands försvar — då man talar derom i allmänhet — må man icke förbise, att här möta *tre* stora hufvudmoment, nemligen landtförsvaret, sjöförsvaret och fortifikationen, hvilka böra alla och samtidigt tagas med i räkningen. När man nu talar med fackmän i dessa ämnen, så vilja männen af sjövapnet hafva sjöförsvaret så starkt, som hade vi icke något landtförsvaret, under det deremot landtarméns officerare vilja ordna landtförsvaret utan att dervid fästa något afseende vid sjöförsvaret, och båda tyckas de nästan glömma bort fortifikationen, om ej möjligen för så vidt det blir fråga om Karlsborgs fästning eller befästandet af Karlskrona. De finnas dock, som hålla före, att fortifikationen har en vida högre uppgift, nemligen den, att söka hindra, det någonsin en fiende får sätta sin fot på Sveriges jord.

Jag har begagnat detta tillfälle — om jag också derför bör bedja om ursäkt, då det ju, strängt taget, icke kan anses höra till den närvarande punkten — att uttala dessa mina betänkligheter emot hela det närvarande systemet i vår krigsförvaltning. Och då jag icke kan anse den nu gjorda framställningen utgöra någon länk i det nya system, som man i detta afseende måste önska se infördt, så kan jag icke lemna min röst åt det Kongl. förslaget. Helst skulle jag hafva sett, att Utskottet tillstyrkt rent afslag, men då jag icke vill gifva anledning till någon röstsplittring och icke kan hoppas, att denna min åsigt skulle vinna något synnerligt afseende, så nödgas jag, om också med missmod, nu instämma i Utskottets förslag.

Chefen för Kongl. Landtförvarsdepartementet Herr Statsrådet Rosensvärd: Det torde ursäktas mig, om jag, då jag nu går att uttala mig i den föreliggande frågan, anser mig icke böra följa den

närmast föregående talaren in på alla de områden, hvarpå han i sitt anförande inlät sig. Jag underkänner icke vigten af de frågor, hvarom han dervid uttalade sig, men jag tror, att det skulle föra allt för långt på sidan af det förevarande ämnet, om jag nu skulle med honom ingå i en diskussion om alla dessa frågor. Jag tillåter mig därför nu uteslutande hålla mig till den punkt, som här är föremål för öfverläggning. Hvad hans yttrande derutinnan egentligen tycktes vilja gå ut på var, att frågan om ny modell för fältkanoner ännu icke skulle vara tillräckligt utredd. De ärade ledamöterna af Stats-Utskottet torde dock kunna upplysa, att till Utskottet varit öfverlemnade alla de handlingar, som för ett fullständigt bedömande af frågan ansetts nödiga eller af Utskottet begärts. Om Utskottet hade önskat att få tillgång till alla komitéers betänkanden och alla rapporter öfver anställda skjutförsök, så hade sådant lätteligen kunnat ske, då alla dessa handlingar finnas tryckta. En och annan af Utskottets ledamöter lär äfven hafva gjort sig besvär att taga del af dessa handlingar; åtminstone tycktes detta framgå af diskussionen i ämnet inom Första Kammaren. Hvad beträffar att i mitt anförande till statsrådsprotokollet borde hafva lemnats en detaljerad redogörelse för alla de rapporter öfver anställda jemförande skjutförsök och af alla de komitétutlåtanden, som under loppet af mera än fyra år afgifvits, så vågar jag hålla före att, om så skett, statsrådsprotokollet skulle hafva vuxit ut till en grad, som varit stridande icke blott mot hvad hittills varit praxis, utan äfven mot hvad som kan anses lämpligt; särdeles då man besinnar att dessa rapporter egentligen afhandla rent tekniska frågor, som det för det stora flertalet af icke fackmän skulle blifvit ganska svårt att sätta sig in uti. Emellertid tror jag mig kunna försäkra att ingen upplysning, som varit af beskaffenhet att kunna bidraga till frågans utredning, varit Utskottet undanhållen; och dessutom lär, efter hvad för mig blifvit uppgifvet, i Utskottet varit uppkallad en artilleriofficer, som fått lemna en fullständig redogörelse för resultaten af de anställda skjutförsöken.

Beträffande åter anmärkningen mot de olika resultaten, som skulle framgå af en division af de siffror, som på olika ställen finnas angifna beträffande kostnaderna för ett batteri, så är det ju helt naturligt att det skall bero på hvad man i de särskilda summor, som divideras, inbegriper, om qvoten skall angifva ett riktigt svar. Det har därför icke heller varit svårt för Utskottet att i detta afseende angifva en fullkomligt exakt siffra, då den blifvit uträknad efter fullständiga detaljerade uppgifter, som Utskottet haft att tillgå och hvaraf jag har en obetydlig del här tillgänglig, för den händelse det skulle intressera den värde talaren att deraf taga del.

Med anledning af samme talares anmärkning derom att Kongl. Maj:ts begärt fem batterier, deraf dock endast ett skulle vara fullständigt utrustadt med fordon och ammunition, men de öfriga fyra endast med kanoner och de för dessas framforslande erforderliga fordon, så tillåter jag mig erinra, hvad jag trodde för den värde talaren med hans kända insigter äfven i militära ämnen icke vara obekant, att ett artilleribatteri, om det skall vara fullständigt, består af något

Om anskaffning af fältartilleriemateriel.
(Forts.)

Om anskaffning af fältartilleriemateriel.
(Forts.)

mera än kanoner och de fordon, hvarmed de förslas fram. Hvad beträffar de fyra batterierna har nu Kongl. Maj:t äskat endast kanoner med nödiga fordon, men för det femte har begärts fullständig fältutrustning jemväl i afsende på ammunition. Om det förvånade honom, att siffrorna derigenom blifva olika, kunna måhända de speciella uppgifter, som jag delvis här har till hands, om de också icke äro så fullständiga, som de, hvilka stått Stats-Utskottet till buds, derom lemna fullständig upplysning. Men jag antager, att det icke nu är lämpligt tillfälle att ingå i någon fullständig redogörelse rörande alla dessa detaljer.

Vidare har det anmärkts, att chefen för Landtförsvarsdepartementet yttrat, att enstämmighet mellan de olika åsigtterna i alla väsentliga delar numera vunnits. Ja, så är äfven förhållandet med alla myndigheter, som yttrat sig i frågan. Ty om en eller ett par ledamöter af kommissionen förklarar sig anse, att man borde taga en större procent sprängprojektiler vid utrustningen, eller satt i fråga, huruvida icke kalibern borde ökas med en millimeter eller dylikt, så är detta af så oväsentlig beskaffenhet, att man det oakadt kan påstå, att i väsentliga delar enighet emellan de olika åsigtterna blifvit vunnen; allra helst som reservanternes antal varit obetydligt och deras afvikande meningar, som sagdt, icke gällt någon väsentlig punkt. På tillstyrkan af såväl den svenska som äfven den norska artilleristyrelsen, — en tillstyrkan grundad på icke mindre än fyraåriga försök, på berättelser af skjutkommissioner, och på utlåtanden af artillerikomitéer, har Kongl. Maj:t sålunda den 4 November 1878 fastställt en kaliber samt bestämt, att bakladdningssystemet skulle begagnas. Den ärade talaren yttrade vidare, att en fullständig konstruktion för denna materiel ännu icke blifvit uppgjord. Ja detta är sant, emedan kalibern och laddningssystemet först den 4 November 1878 fastställdes. Detta skedde dock efter fleråriga här verkställda försök med likartade kanoner, ehuru med en liten afvikelse i afsende på kalibern; den fastställda kalibern är deremot lika med redan annorstädes försökta kanoner. Således, så vidt icke den ärade talaren eller någon annan kan bevisa, att icke en god kanon med 8,4 millimeter, apterad för bakladdning, kan konstrueras, förfaller hans argumentation. Någon tvekan i detta fall har icke heller, såsom det synes, uppstått inom Stats-Utskottet.

Då nu emellertid Kongl. Maj:ts proposition icke blifvit bifallen af Första Kammaren, utan denna Kammare i stället antagit en vid denna punkt fogad reservation, måste jag för min del inskränka mina önskningsar derhän, att denna reservation måtte, såsom en talare här midt emot yrkat, äfven här vinna bifall. I sammanhang härmed anser jag mig då böra lemna en upplysning, som för Stats-Utskottet icke varit obekant, enär Utskottet begärt och erhållit densamma från vederbörande embetsverk. Enligt denna reservation skulle det nemligen medgifvas Kongl. Maj:t att, i den mån han så finner lämpligt och möjligt för nu ifrågavarande ändamål använda någon del af besparingen å reservationsanslaget till värfvade garnisonstruppernas rekrytering och aflöning. Detta uppgick vid 1878 års slut till omkring

327,000 kronor. Det visar sig äfven, att under samma år 1878, ehuru räkenskaperna naturligtvis ännu icke hunnit afslutas, utbetalningarna på anslaget icke uppgått till högre belopp, än att antagas kan, att, för den händelse icke allt för ofördelaktiga konjunkturer för rekryteringen inträffa, någon del af reservationerna å detta anslag skulle kunna för det föreslagna ändamålet användas. Enligt uppgjorda beräkningar skulle man deraf behöfva disponera cirka 100,000 kronor; och jag tror att detta kan gå för sig, utan att anslaget skulle i någon egentlig mån lida deraf.

Om anskaffning af fältartilleriemateriel. (Forts.)

Mine Herrar! Utan att vilja följa den mycket ärade talaren i alla hans resonementer angående vårt försvarsverk, vågar jag dock påstå, att den materiel, som nu är i fråga, är af synnerlig vikt och betydelse för försvaret. Och då, såsom äfven är upplyst, våra nuvarande fältkanoner, ehuru icke så särdeles gamla, emedan de äro refflade och denna konstruktion hör till de nyare, dock numera äro de äldsta inom hela Europa; då de i afseende på kraftig verkan och precision stå vida efter alla andra; och då vi icke gått brådstörtadt till väga utan i många år gjort försök att, om möjligt, kunna bibehålla det gamla systemet, men detsamma enligt sakkunniges omdöme visat sig vara olämpligt: så kan jag icke inse, att vi längre böra uppskjuta med att taga det första steget till införande af ett bättre förhållande. Äfven om den Kongl. propositionen, sådan den blifvit till Riksdagen framställd, skulle vinna bifall, vore dermed icke annat än ett försök gjordt, d. v. s. i den afses endast anskaffande af fem batterier; och skulle det, såsom den siste ärade talaren anmärkt, under tidernas lopp verkligen visa sig, att dessa kanoner icke vore i alla afseenden så ändamålsenliga, som man önskade, hade man ju tillfälle att göra deri de ändringar, som kunde erfordras. Det säkra är emellertid, att bland nu befintliga kanoner i Europa dessa äro de, som allmänt erkännas vara de bästa; de hafva i de senast inom Europa förda krigen blifvit pröfvade och godkända. Hvad framtiden bär i sitt sköte lär hvarken den ene eller den andra af oss med visshet kunna bestämma. Det måste därför vara krigsstyrelsens skyldighet att fästa representationens uppmärksamhet på sådana viktiga behof, som dem af ett förbättradt fältartilleri, då tankarne om dessa behof icke längre kunna vara delade. Under sådana förhållanden kan jag icke annat än på det lifligaste önska, att Riksdagen måtte bifalla åtminstone hvad den förste talaren här föreslagit, d. v. s. att denna Kammare måtte komma till samma beslut, som af Medkammaren redan blifvit fattadt.

Herr Talmannen aflägsnade sig nu, och Herr vice Talmannen öfvertog ledningen af Kammarens förhandlingar samt lemnade ordet till

Herr Adlersparre, som anförde: Herr Talman! Under Måndagens diskussion yttrade Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet, att denna hufvudtitel blifvit af Stats-Utskottet »hårdhänt» behandlad. Deri instämmer jag fullkomligt. Trots det vältaliga anförande, vi nyss åhört från min högt aktade vän på göteborgsbanken, tillåter jag mig säga, att hela detta betänkande, och

Om anskaffning af fältartilleriemateriel.
(Forts.)

företrädesvis den nu föredragna punkten. icke kan annat än framkalla sorgliga betraktelser. Vi se här ett ytterligare bevis på vår oförmåga att visa lif och kraft, så snart det gäller att gifva försvarsverket en tidsenlig lyftning. Klander tjenar till intet, men klagan är berättigad, och sanningen måste uttalas, äfven om dermed ingenting vinnes för ögonblicket.

Detta betänkande bär icke blott sparsamhetens prägel, hvilken ju alltid förtjenar erkännande, för så vidt den icke, såsom här är fallet, tillkommit på bekostnad af oafvisliga behof, hvilka kunnat fyllas. Här uppenbarar sig derjemte detta, om jag så må uttrycka mig, *måfåsystem*, hvilket, efter mitt förmenande, är en väsentlig orsak till, att vår krigsmateriel, med hänsyn till tidens kraf, nu står längre tillbaka än någonsin. Att så är förhållandet, lär svårigen kunna förnekas. Likaså är det tydligt och klart, att, der bristerna äro många, men tillgångarne små, der blifver det ett vanmäktigt arbete att söka bota allt på en gång, eller att planlöst och på måfå hjälpa litet här och litet der, i stället för att först omfatta hvad främst är af vigt. på detsamma företrädesvis koncentrera krafterna och sedan steg för steg fullborda arbetet. Så är åtminstone min uppfattning; och jag fruktar, att vi hafva åtskilliga års erfarenhet af, att jag icke har alldeles orätt.

Det synes mig, att Kongl. Maj:t i sin proposition visat oss, hvar vi skola börja. Genom att bevilja de här begärda, af behofvet högt påkallade anslagen till ett nytt fältartilleri, samt till skjutbana, skulle detta vårt viktigaste specialvapen erhålla en lyftning, som öfverensstämd med tidens fordringar, och Riksdagen, genom att sålunda taga detta viktiga vapen under armarne, gjorde en klok och värdig början på det fosterländska arbetet.

Utskottet har dock sett saken annorlunda. Oaktadt vårt fältartilleri icke har någon tidsenlig materiel, icke en enda tidsenlig kanon, och oaktadt Utskottet i sin motivering på sidan 13 uttalar dessa bedröfliga och nedslående ord: *att vår fältartilleriemateriel i dess nuvarande skick ingalunda skulle, i händelse af behof, uppfylla de fordringar, som måste derpå ställas*, oaktadt allt detta har Utskottet afstyrkt det anslag, som Kongl. Maj:t begärt för detta erkänt viktiga behof. Visserligen har Utskottet tillstyrkt, att Kongl. Maj:t, för anskaffande af ett fullständigt fältbatteri, måtte få använda en påräknad besparing under år 1880 af 56,000 kronor, äfvensom andra besparingar, som möjligen å denna hufvudtitel kunna uppkomma. Men då dessa andra besparingar utan tvifvel behöfvas till mångfaldiga behof, och ett fullständigt fältbatteri kostar 150,000 kronor, så ligger det inom gissningarnes område, när detta enda batteri slutligen skulle kunna erhållas.

Samtidigt med denna, för att nyttja nyssnämnda uttryck, *hårdhändta* sparsamhetsåtgärd, har Utskottet — måfåsystemet till ära — tillstyrkt ett anslag, visserligen viktigt, men jemförelsevis icke så angeläget, nemligen till positionsartilleriet, hvilket, genom senaste Riksdags anslag, har åtminstone några tidsenliga kanoner. Denna uraktlåtenhet, att icke skilja mellan det relativt viktigaste och mindre vig-

tiga, är så mycket mer anmärkningsvärd, som vi veta, att till positionsartilleriet icke finnes någon trupp, hvaremot fältartilleriet har trupp, men kan icke med sina nuvarande tunga mynningsladdningskanoner gifva den en tidsenlig utbildning.

Detta, som mig synes, plaulösa förfaringssätt, framträder ännu bjertare, om vi ihågkomma det meddelande, som åtföljde Kongl. Maj:ts proposition till 1877 års Riksdag, angående statsverkets tillstånd och behof, det nemligen, att för hvarje ny kanon, som fältartilleriet erhöles, öfverflyttas från detsamma en af dess tunga kanoner till positionsartilleriet, i följd hvaraf anslaget till fältartilleriet är af dubbel nytta, fyller tvänne behof. Utskottet synes icke hafva fäst något afseende vid detta förhållande.

Icke heller kan man kalla välbetäckt att, under det man anser sig icke hafva råd att åt fältartilleriet anslå medel till kanoner och fordon, som erfordra en jemförelsevis lång anskaffningstid, man likväl tillstyrkt anslag till projektiler, hvilka visserligen äro nödvändiga, men dock kunna åstadkommas snart sagdt hvilken stund som helst.

Dessa tvänne af Utskottet tillstyrkta anslag, tillsammans 90,000 kronor, tillika med de påräknade 56,065 kronor 54 öre, som, enligt den nu föredragna punkten, skulle få af Kongl. Maj:st användas, skulle vara nog för att åt fältartilleriet anskaffa ett fullständigt modell- och öfningsbatteri efter nyaste konstruktion, hvarefter vi sedermera kanske kunde inom landet tillverka de öfriga batterierna.

Här har af den nyssnämnde talaren på göteborgsbänken yttrats, att man skulle kunna hysa tvifvel om, huruvida den föreslagna kanonen vore lämplig, när den ännu icke blifvit tillräckligt försökt, samt vidare, att anledning förefunnes, att det skulle finnas en modell i utlandet, som vore ännu bättre. Jag tror dock icke, att det finnes något berättigadt tvifvel i detta afseende. Den föreslagna kanonen är nemligen, om icke till fullo, så åtminstone i det allra närmaste öfverensstämmande med de preussiska och danska fältpjäserna. Skillnaden i kaliber är högst obetydlig, ungefär en linie och några decimaler, eller, för att gifva ett mer påfallande exempel, icke fullt så mycket som denna blyertspennas tjocklek. Den svenska kanonen erhåller härigenom större lätthet, hvilket är nödvändigt i följd af våra olika terrängförhållanden mot i Danmark och Tyskland. Men deremot är vår blifvande kanon till bakladdningsmekanism, kaliber och tyngd fullständigt öfverensstämmande med den af Schweiz antagna fältkanonen, hvilket är välbetäckt, när vi i vårt land hafva ungefär lika terrängförhållanden som i Schweiz.

Att det inom artillerikomitén uppstått skiljaktiga åsigtter rörande vissa detaljfrågor, deröfver har herr krigsministern redan yttrat sig. Jag vill dock hemställa, huruvida det kan vara tänkbart, att en svensk-norsk komité kan komma tillsammans, utan att i mer eller mindre underordnade detaljfrågor skiljaktiga meningar skola uppstå. Jag tror det icke. Ja, inom snart sagdt hvarje komité och hvarje utskott förefinnas esomoftast skiljaktiga åsigtter, men *deruti* ligger icke något berättigande att förkasta hvad majoriteten beslutat. Jag vill blott taga ett exempel från det yrke, jag tillhör: om vi, för att

Om anskaffning af fältartilleriematerie.
(Forts.)

Om anskaffning af fältartilleriemateriel.
(Forts.)

vinna enstämmighet i opinionen angående våra monitorer och pansarbåtar, skulle hafva väntat med dessas anskaffande, till dess alla derom tänkt lika, så skulle vi aldrig fått något enda pansarfartyg. Det vore förfångt att vänta på komitéer med enhälliga beslut; vi måste, för att komma till handling, taga frågan mera praktiskt. För öfrigt röra skiljaktigheterna här, som sagdt, underordnade detaljer.

Då jag för min del icke kan tillråda att rubba en fond, som har sitt bestämda ändamål, för hvilket den snart nog kan behövas, och må hända då visar sig icke ens tillräcklig, så tillåter jag mig, på grund af anförda skäl, yrka afslag å den föredragna punkten, och anhåller vördsamt om följande proposition: att Riksdagen beviljar ett extra anslag af 90,000 kronor för anskaffning af ett fullständigt fältbatteri af ny konstruktion, samt medgifver, att Kongl. Maj:t må till sagda ändamål äfven använda ej mindre det belopp af 56,065 kronor 54 öre, som beräknats blifva under år 1880 besparadt å anslaget till indelta arméns befälsaflöning, än äfven erforderligt belopp utaf de besparingar, som i öfrigt kunna inom hufvudtiteln beredas.

Naturligtvis har jag väckt detta förslag endast för att afgifva en, enligt min åsigt, riktig opinionsyttring.

Herr Key: Jag beklagar upprigtigt, att, då man icke är fackman ännu mindre artillerist och konstruktör, men har den äran vara ledamot af Stats-Utskottet, man derigenom skall vara nödsakad att fatta beslut uti ett ärende sådant som detta och sedermera försvara sin åsigt inför Kammaren. Jag anser mig likväl skyldig att nu göra det senare — det förra har jag redan gjort enligt min pligt — och ehuru den siste talarens ord onekligen väga tungt i sådana frågor, som den förevarande, deri han yttrat sig med omissskännelig sakkännedom, vågar jag dock försöket.

Den ärade talaren gjorde i slutet af sitt anförande ett lifligt och varmt försvar för den åsigten, att majoritetens mening inom komitén vore den rätta. Jag vet icke, om jag med anledning häraf vågar hoppas, att detta varma försvar för majoriteten inom komitén af samma skäl må komma ej mindre majoriteten inom Stats-Utskottet, än äfven majoriteten inom Kammaren till del? men skulle den ärade talaren icke vilja erkänna, att utskotts- och kammarmajoriteternas åsigt är den rätta, så må han förlåta, om jag icke heller å min sida vill gå in på, att komitémajoritetens åsigt är så riktig och så ofelbar, att man redan nu kan lugnt och hängifvet trygga sig till densamma. Till ytterligare försvar för mitt tvifvel anhåller jag att här få uppdraga en parallell.

De af Herrarne, som redan 1867 voro ledamöter af denna Kammarer, minnas nog, att vi då fingo till lufs i öfverflöd ord, sådana som dessa: »vi äro försvarslösa, vi hafva ingen materiel: vi hafva folk men inga vapen!» Tillika fingo vi veta, att en af Kongl. Maj:t tillsatt gevärskomité fulländat sitt arbete och beslutat förorda antagandet af en gevärsmodell, som skulle uppfylla alla anspråk. Den skulle vara den bästa i världen. Och icke nog dermed, de af Herrarne, som då voro riksdagsmän, sågo denna modell förevisas i Kammarens kapprum under

flera dagar. Man beundrade, man formligen begapade dessa gevär; och jag får upprigtigt bekänna att äfven jag då hade en större auktoritetstro än nu. Jg trodde helt fromt och beskedligt att det ifrågasvarande var världens bästa gevär. Nu hade vi fått en modell; nu skulle vi skaffa oss gevär efter densamma. Och jag kommer lifligt i håg, hurusom vi klockan mellan tolf och ett på natten efter en lång diskussion voterade det första anslaget till anskaffande af dessa remingtongevär. Det var ett af mig formuleradt förslag, som lyckades vinna Kammarens bifall.

Riksdagen anslag sagda år en och en half million kronor till dessa gevär att utgå med 500,000 kronor under år 1867 och en million kronor under år 1868. För sistnämnda år inställdes, såsom Herrarne torde påminna sig, indelta arméns vapenöfningar och af de härigenom besparade medlen anslag Riksdagen 733,000 kronor till gevärsinköp. 1869 anslags till samma ändamål 524,000 kronor, 1870 200,000 kronor och 1871, under det fransk-tyska kriget pågick, begärdes för samma ändamål ytterligare $4\frac{1}{2}$ millioner kronor. Riksdagen beviljade dock endast 198,000 kronor. Sedermera ökades återigen anslagen härtill, så att år 1872 anslag Riksdagen 1,084,000 kronor, 1873 likaledes 1,084,000 kronor och ännu så sent som 1874 äskade regeringen för samma ändamål och samma modell 1,084,000 kronor, men Riksdagen beviljade endast 600,000 kronor. 1875 beviljades 484,000 kronor, men då gjorde Riksdagen stoppsignal.

Således hafva vi, efter den erfarenhet, som fransk-tyska kriget gifvit oss, fått åtskilliga äskningar från Kongl. Maj:t för anskaffande af remingtongevär; och blott på 9 år från 1867 till 1876 hafva vi för detta ändamål anslagit 6,407,500 kronor, förutom 737,000 kronor till kopparpatroner för sagda gevär. Kan man då med skäl vidhålla detta evinnerliga tal om, att man ingenting vill göra, ingenting bevilja, att man städse låter beherrska sig af kortsynt och njugg sparsamhet, kan man kasta denna beskyllning på representationen? Och kan det förundra någon, när man hör, att dessa remingtongevär, under de senaste tolf åren anskaffade med en kostnad af sex och en half millioner, icke längre äro tidsenliga, utan att vi redan nu måste hafva andra, kan man då undra öfver, säger jag, om Riksdagen besinnar sig två gånger, innan den vill gå in på denna nya modell och bevilja 4,602,469 kronor till kanoner, ty det är *denna* summa, som nu hägrar för oss. Det är sant, att generalfälttygmästaren för kommande år begärt endast 800,000 kronor och Kongl. Maj:t blott 300,000 kronor, men om vi bevilja dessa 300,000 kronor, hafva vi i väsentlig mån gifvit på hand att bifalla hela den stora summan af $4\frac{1}{2}$ millioner till kanoner. Jag vågar dessutom påstå, att den misstro, som i fråga om detta anslag gifvit sig till känna, efter den jemförelse, jag angifvit, så mycket mindre är oberättigad, som man på sidan 19 i den Kongl. propositionen finner, huruledes Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet säger att: »Då nu dessa försök blifvit afslutade, de under deras fortgång mot hvarandra stridiga åsigter i alla hufvudsakliga delar bringats till enhet», och vi nyss hörde Herr Statsrådet nämna, att ännu i viss mån skiljaktigheter

Om anskaffning af fältartilleriemateriel.
(Forts.)

Om anskaffning af fältartilleriemateriel.
(Forts.)

förefinnas så väl rörande kalibern som åtskilligt annat, — kan man vid sådant förhållande undra på, om Riksdagen, med minne af behandlingen utaf förenämnda gevärfråga, i hvilken alla vederbörande då sade sig vara *fullt eniga*, under det att icke någon fullständig enighet i åsichter rörande ifrågavarande kanoner ännu har vunnits, vill se tiden an? Och hvad har då Stats-Utskottet gjort? Hvad har Utskottet tillstyrkt? Vi hafva visserligen icke tillstyrkt beviljandet af anslag till *fem* batterier, som Kongl. Maj:t begärt, och icke heller till *tre*, såsom reservanterne i Utskottet fått igenom i Första Kammaren, utan Stats-Utskottets majoritet tillstyrker endast anslag till *ett* batteri. Är det för njuggt och småaktigt, eller är det någonting sa oerhördt, att icke redan i första taget känna sig villig att bevilja ett batteri till hvart och ett af våra artilleriregementen, ett till Svea, ett till Göta och ett till Vendes? Det är väl icke oeftergifligt nödvändigt att öfva *alla* våra artilleriregementen *på en gång* med denna materiel, hvars praktiska värde ännu är okänt? Det förefaller mig, som om *profwingen af modellen* vore hufvudsaken. Och är det då icke skäl att taga varning af det förflutna och således nu bevilja anslag endast till ett batteri och göra profskjutningar med *detta*, samt, sedan och om man funnit detsamma verkligen dugligt samt fackmännen blifvit enige härom, tänka på att gå vidare och anskaffa flera.

Jag tror icke, att man bör tillvägagå på annat sätt, allra minst i en tid då, såsom talaren på stockholmsbänken sade, vårt försvar lider på alla håll och kanter af ett »måfås-system», hvarför klandret dock icke drabbar representationen; ty Riksdagen har visat sig mycket beredvillig att bevilja allt hvad regeringen begärt angående den döda materielen. Det är blott angående sjelfva arméorganisationen, man varit af olika meningar, men jag vågar påstå, att icke ens i sistnämnda fall något klander för ett »måfås-system» är berättigadt, och att, om det är så, talaren då icke bör vända sig dermed mot denna Andra Kammare, icke ens mot Riksdagen i dess helhet, utan åt ett helt annat håll.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Carl Ifvarsson: Då jag i hufvudsak är förekommen af den näst föregående talaren, vill jag icke förlänga diskussionen med något längre yttrande, utan endast tillkännagifva, att jag förenar mig med herr Key i hans yrkande om bifall till Utskottets förslag. Jag vill dock derjemte uttrycka den förhoppning, att man icke måtte upptaga Kammarens tid alltför mycket med diskussion i detta ämne.

Grefve Sparre: Jag är af samma mening, som den siste talaren; det synes mig verkligen, som om Stats-Utskottet gjort ganska rätt deri, att det i en tid, sådan som den närvarande, icke utan med försigtighet föreslagit beviljande af anslag för detta ändamål, och man kan ju icke neka till, att icke Utskottet ändå gått regeringens önsknings till mötes, ehuru dess förslag innehåller att Kongl. Maj:t härtill skulle använda några besparingar. I alla fall, mine Herrar, då icke heller Första

Kammaren mera än till en del beviljat det begärda anslaget, synes det mig vara så mycket mera ändamålslost, att vi stå här och tala om att gå längre än Medkammaren gjort.

Men det var egentligen icke för att yttra detta, som jag begärde ordet, utan det var med anledning af dessa timplånga föredrag vi sedan någon tid äro vanda vid att få höra från Göteborgsbänken.

Jag kan icke underlåta att säga, att de börja blifva något trötande på längden, liksom jag icke kan finna lämpligt att här vid frågan om anslag till fältartilleriet få höra föredrag om marskalk Niel, om anledningen till våra krig på sista tiden, om beväringens vapenöfningar, om flottan och armén, om kanoners olika kaliber, om lyx och kalaser, om norska arméorganisations-förslaget m. m. Jag kan icke begripa, hvad detta skall tjena till. Vi äro här tvåhundra människor, hvilkas tid är för dyrbar för att höra på något sådant.

Herr von Rehausen: Jag trodde icke, att en så lång diskussion skulle utspinna sig om denna fråga och hade icke heller tänkt att i densamma taga till ordet; men jag ber dock, med anledning af hvad nu förekommit, att med några ord få angifva min ståndpunkt i denna fråga; jag skall icke länge upptaga Kammarens tid.

Utskottet har sjelf i sitt betänkande, sidan 14, sagt, att denna fråga eger stor betydelse. Om det är en sanning, att vårt försvarsväsende i allmänhet icke är tillfredsställande, utan tvärtom fordrar förbättringar i alla grenar, så lärer man heller icke kunna förneka, att frågan om ett ändamålsenligt ordnande af vår försvarsmateriel är af en stor betydelse; ty hvilken organisation som helst vårt försvarsväsende må ega eller komma att ega, är en tidsenlig materiel icke endast önskvärd utan rent af nödvändig; ja ju underlägsnare vårt försvarsväsende i öfrigt är, desto mera angeläget synes det vara, att vi ega, så vida möjligt är, en god artilleri-materiel. Om det också, i fall farans stund kommer, måste vara nedslående att tänka sig, att landets ungdom, dess unge män utan någon hjälplig öfning skola komma att stå öga mot öga mot en väl rustad och öfvad fiende, om det måste vara en smärtsam känsla att nödgas tänka sig denna oöfvade skaras öde, så är den tanken icke mindre nedslående, att icke kunna helsa en fiende med ett kanonskott så kraftigt, att det inger någon respekt, utan snarare visar vår underlägsenhet äfven i detta fall. Visserligen lefva vi nu i ett lyckligt lugn, och hvilken önskar icke, att detta skall få fortfara, men framtiden känna vi dock icke. En talare har här visserligen sökt ställa framtidens horoskop, men jag tror likväl icke att ens han kan med visshet meddela oss något i detta afseende. Då af Kongl. Maj:ts proposition synes att det äfven med långt större anslag än det nu begärda, eller 800,000 kronor årligen, dock skulle åtgå 6 år innan vi finge vår artilleri-materiel fullt färdig, synes det verkligen vara på tiden att göra något i detta fall och att göra så mycket man kan. Utskottet har visserligen också tagit ett steg i denna riktning, i det Utskottet föreslagit anskaffande af ett batteri för öfningar och försök, men mig synes detta steg vara något litet och behof vara för handen att anskaffa åtminstone ett batteri för hvart och ett af

Om anskaffning af fältartilleri-materiel.
(Forts.)

Om anskaffning af fölt-artilleri-materiel.
(Forts.)

våra artilleriregementen. På grund häraf ber jag att få yrka bifall till Herr von Kræmers reservation mot Utskottets betänkande i denna punkt.

Herr Sven Nilsson: Jag skall efterkomma Grefve Sparres uppmaning till Kammarens ledamöter att icke hålla några långa tal. Det förundrar mig dock, att denna uppmaning kom från en Kammarens ledamot, som sjelf ofta gör sig skyldig till missbruk i detta hänseende; och jag tror att talaren sjelf borde i första rummet ställa sig den förmaning, han gaf, till efterrättelse.

Det var med anledning af ett yttrande från stockholmsbanken jag begärde ordet. Talaren der uttalade nemligen om Stats-Utskottet det hårda ordet, att dess förslag skulle innebära ett måfåsystem. Jag vill emellertid fråga den ärade talaren, om icke Stats-Utskottet kan hafva lika rätt till sin uppfattning som han i den uppfattning, han här sökt göra gällande. Om så viktiga frågor, som denna, kan man visserligen hafva olika åsikter, och jag bestrider icke, att talaren för sin del har fullt klart för sig, att det ifrågavarande vapnet är det bästa, och att Riksdagen bör raskt anskaffa sådan materiel; men det må tillåtas en annan ledamot af Riksdagen och särskilt af Stats-Utskottet, att vara något tvifvelaktig, huruvida detta är så alldeles säkert, i all synnerhet då den svensk-norska komité, som pröfvat detta ärende, icke varit fullt ense. Att försigtighet i detta fall är af nöden framgår också tydligt, då man besinnar, att, om man skall draga ut konsekvenserna af Kongl. Maj:ts proposition, det kommer att gälla icke hundratusentals kronor utan millioner. Stats-Utskottet har nu gjort framställning om anskaffande af ett batteri att börja med. Sedan detta kommit under fullständig pröfning, kan man vinna öfvertygelse om, huruvida vapnet är ändamålsenligt och nyttigt; och utfaller profvet lyckligt, tror jag icke, att Riksdagen skall neka de anslag, som för artilleriets förseende med sådan materiel finnas behöfliga. Det synes som den värde talaren och de med honom liktänkande leddes af den afsigten att öfvertyga oss om att vi behöfva ett bättre fältartilleri, än vi för närvarande hafva. Ingen har dock bestridt och ingen bestrider detta behof; men jag tror, att vi vid anskaffandet böra vara försigtiga. Exempel på nödvändigheten häraf hafva vi just i fråga om gevären. Då fråga var om anskaffande af nya sådana, var det alldeles samma tal som nu. Men erfarenheten har visat något helt annat; och jag tror, att klokheten bör bjuda representationen att gå varsamt till väga, när det är fråga om att sätta millioner på spel.

Det är fullkomligt öfverensstämmande med verkliga förhållandet, att vi, såsom från statsrådsbanken uppgifvits, vid behandlingen af denna fråga i första utgiftsafdelningen inom Utskottet haft att tillgå handlingar för upplysningars vinnande; och det är äfven sant, att i denna fråga en framstående militär för afdelningen lemnat redogörelser. Slutligen är det ock sant, att denne person lemnat den upplysning om det artilleri, som nu är i fråga, att det är det bästa, som för tillfället finnes till användning, men deremot kunde han icke nöjaktigt svara på

den frågan, huruvida vi äfven kunna vara vissa om, att någon bättre uppfinning af detta vapen redan kunde förefinnas. Han medgaf tvärtom, att det redan finnes en uppfinning, som kunde blifva af ganska stor vikt; och man kan ju på den grund antaga, att han icke ens sjelf var säker på, att det vore det bästa för landet, att Kongl. Maj:ts proposition bifölles.

Jag för min del tror dessutom, att det vore bättre, om vi kunde tillverka dessa kanoner i vårt eget land; och om nu, på sätt Stats-Utskottet föreslagit, ett batteri anskaffades, kan sedermera tillverkningen af öfriga behöfliga kanoner verkställas inom landet efter detta system, om det befinnes vara bäst och lämpligast för landet, och om det skulle brådska med anskaffandet, lär det ej vara svårt att kunna erhålla denna kanon på beställning efter ganska kort tid.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Adlersparre: Det var med anledning af den ärade representantens från Södra Tjust yttrande som jag begärde ordet. Han sade, att man mot honom och dem med honom likatänkande framkastat den beskyllning, att de icke ville göra något för vårt försvar. Jag har icke gjort mig skyldig till denna anmärkning; jag har tvärtom erkänt att anslag blifvit beviljade, och jag kan tillägga, att sådana i visså fall ganska rikligt beviljats; men jag kan icke gilla den utgallring och brist på omdömesförmåga, som Stats-Utskottet visat vid behandlingen af Kongl. Maj:ts olika propositioner rörande försvarsverket. Detta om denna fråga.

Han yttrade vidare, att artillerikomitén icke enats om kalibern. Jo, det har den gjort, och Kongl. Maj:t har redan för så väl norska som svenska fältartilleriet fastställt modell för en gemensam fältkanon med fullkomligt samma kaliber. Det är endast om underordnade deltaljer rörande fordonen som meningarna varit något olika.

Vidare yttrade samme ärade talare rörande tillkomsten af reningtongeväret och kostnaderna för detsamma. Jag vågar påstå, att de män, som år 1866 föreslogo antagandet af detta gevär, togo enligt den tidens åsichter den bästa modell, då var uppfunnen. Deremot kan jag icke neka till, att jag i viss mån gifver den ärade talaren rätt, då han säger, att vi gått väl långt eller fortsatt alltför länge med denna gevärsstillverkning, då det under senare år visat sig att det snart skulle blifva nödvändigt att antaga en bättre och kraftigare modell. En villfarelse, som jag ofta hört, men som dock icke den omvämda ärade talaren yttrat är, att det var ett fel af 1867 års komité att antaga den Wredeska pipan till den nya modellen. Till svar derpå vill jag upplysa, att, så vidt mig är bekant, den Wredeska pipan antogs för endast 30,000 gevär, och detta af sparsamhetsskäl, emedan dessa pipor redan voro färdiga; men sedan dessa 30,000 gevär blifvit monterade, tog man för de öfriga den amerikanska pipan. Han yttrade också, att han och hans vänner velat bevilja anslag till ett batteri. Ja, det se vi tydligt af detta betänkande, men på hvad sätt skulle detta anslag utgå? Jo, på det sätt, att medlen skulle tagas af besparingar, som, om jag så får säga, ännu hänga i luften. Vi kunna

Om anskaffning af fältartilleriemateriel.
(Forts.)

Om anskaffning af fältartilleriemateriel.
(Forts.)

icke nu veta, när detta batteri slutligen skulle erhållas, och det är på grund af denna ovisshet jag föreslagit en jemförelsevis ringa summa för att så snart som möjligt få detta försöksartilleri i ordning.

Slutligen har en ärad representant på skånebänken frågat, om icke Stats-Utskottet enligt sin uppfattning kunde hafva lika rätt som jag i min. Jo bevars, enligt sitt förmenande har det naturligtvis lika rätt som jag; men jag tror mig hafva anfört skäl, som visa att Stats-Utskottet tillvägagått vid utgallring af anslagen på ett sätt, som icke kan kallas klokt och välbetänkt. Jag säger ännu en gång — jag ber om öfverseende för att jag upprepar det — att när fältartilleriet icke har en enda tidsenlig kanon, men positionsartilleriet eger dylika, och när fältartilleriet har en talrik trupp, som står och väntar på tidsenlig materiel för att kunna erhålla en tidsenlig utbildning, men positionsartilleriet icke har någon trupp att utbilda, så kan det icke vara rätt och klokt att vägra anslag till fältartilleriet, samtidigt med att man tillstyrker anslag till positionsartilleriet.

Äfven frågar samme ärade talare, om jag kan ansvara för att icke en bättre kanonmodell framdeles kan komma att upptäckas. Derför kan jag icke ansvara, ty utan tvifvel komma uppfinningarna att fortgå; men jag tillägger, att den nu antagna modellen är den bästa nu kända, både i Tyskland, Danmark och Schweiz, och kanske i flera andra länder. Skulle vi vänta tills den bästa kanonmodellen uppfunnits, vore det visserligen beqvämt, men under denna förbudan, som skulle räcka i oändlighet, stode vi fullkomligt försvarslösa, och blottstälde oss för att likuas vid fabelns fyrbenta snille, som stannade vid en flod och väntade att vattnet skulle rinna undan, på det han skulle kunna komma torrskodd öfver.

Man bör dessutom icke glömma, att det finnes moraliska element inom armén. Om armén finner sig vanlottad och försummad i jemförelse med andra arméer, kunde det hända att så väl befäl som trupp genom denna försumlighet blefve nedslagne, bittert förödmjukade, kanske demoraliserade — en olycka af den allvarligaste beskaffenhet!

Herr Hedlund: Då såsom äfven af Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvars-departementet blifvit upplyst, Stats-Utskottet haft tillgång till goda handlingar till ledning vid uppgörande af sitt kostnadsförslag, enligt hvilket ett fältbatteri med utrustning skulle kosta 150,000 kronor, ber jag få nämna, att i så fall förvandlas den summa, som Kongl. Maj:ts proposition upptager för fyllandet af vårt behof af fältartilleri, eller 4,602,469 kronor, till 5,000,000 kronor, eller 34 gånger 150,000, hvadan summan bör ökas med en half million.

Det är för mig icke klart, huru det i sjelfva verket hänger ihop med denna kostnadsberäkning. Det står, att ett batteri med fullständig utrustning af fordon och ammunition, kanoner, lavetter och förställare skall vara utgångspunkten för de fem batterier, som sedan skulle följa, och jag kan då ej fatta, att tillägget för batteriernas fullständiga utrustning skall kunna uppgå till ett så högt belopp som skillnaden mellan 60,000 och 150,000 kronor. Jag vill nu blott nämna, att af chefens för Landtförsvars-departementet yttrande tydligen framgår,

att någon tillverkning efter det mått, hvarom man nu kommit öfverens, icke finnes till.

Det har till mig framstälts den frågan, huruvida jag icke tror, att en kanon kan konstrueras med en skilnad af en bråkdel af en millimeter. Härpå borde kanske jag, som icke är tekniker, icke svara, men jag föreställer mig, att sunda förnuftet säger, att en kanon kan konstrueras af hvilken kaliber som helst inom vissa gränser. Huru en sådan kanon opererar, lär det deremot ej vara lätt att på förhand säga, och det synes derföre vara angeläget att anställa praktiska prof i detta hänseende.

Det har också blifvit sagdt af chefen för Landtförsvars-departementet, att om icke kanonerna visa sig tillfredsställande, får man göra om dem. Ja, det kan väl sägas, men detta kommer att orsaka ytterligare kostnad, och till ett sådant försök behöfves icke ett helt batteri, än mindre 5, utan blott en eller två kanoner.

Jag vill icke nu till besvarande upptaga den siste talarens yttrande om remingtongevären; vi komma till den frågan senare.

Man har sagt mig, att en talare på venersborgsbänken klagat öfver, att jag hållit alltför långa tal; han kan möjligen hafva rätt deri, men jag gifver honom samma rättighet, som jag brukar taga mig i afseende å *hans* tal, nemligen att icke höra på.

Herr Statsrådet Rosensvärd: Jag skall icke länge taga herrarnes tid i anspråk, utan vill jag blott med anledning af hvad den siste talaren anført nu nämna, att den kaliber, som blifvit af Kongl. Maj:t föreslagen, är densamma, som finnes i Schweiz; men deraf följer icke, att vår materiel icke kan behöfva i någon mån undergå jemkning, i anseende till landets terrängförhållanden.

Grefve Björnstjerna: Jag skall icke särdeles länge upptaga Kammarens tid, allra minst med att besvara de anmärkningar Herr Hedlund framställt mot vår arméorganisation. Endast det vill jag nämna, att, om beväringsslag saknas, d. v. s. en lag, hvarigenom det blefve möjligt att på någorlunda kort tid inställa beväringen vid vederbörande regementen, detta ingalunda är regeringens fel. Icke heller tror jag man bör fästa sig vid nämnde talares förord för det norska förslag, han hade i sin hand. Jag antager, att detta var Herr Sverdrups, ett förslag, som ännu blott är en tanke och som visserligen uppställer en stor truppstyrka, men icke gifver denna trupp någon öfning. Ett sådant förslag hoppas jag aldrig i Sverige skall blifva antaget. Det är dessutom redan i Norge utdömdt af hvarje tänkande militär. Hvad nu sjelfva frågan om kanonerna angår, har jag svårt att deri tillägga något efter Herr Adlersparres sakrika anförande, jag vill blott erinra, att de kanoner, vi nu ega, äro antiingen af så liten kaliber, att de icke göra tillbörlig verkan, eller så tunga, att de svårigen kunna i vår mark tillbörligen handteras.

I hela den civiliserade verlden har man öfvergifvit framladdnings-systemet, bland annat äfven derföre, att tvifvelaktigt torde vara, om framladdningsartilleri numera kan upptaga en strid på närmare håll

Om anskaffning af fältartilleriemateriel.
(Forts.)

Om anskaffning af fältartilleriemateriel.
(Forts.)

än 4,000 fot, enär dess manskap vid pjäsernas serverande är allt för mycket utsatt för fiendens infanterield. Det är således nödvändigt att äfven vi öfvergå till bakladdningssystemet. Då så är, och då vi för vår lilla armé dock behöfva 240 kanoner, måste det väl vara nödvändigt att genast börja anskaffa den nya materielen. Följer man sedan regeringens förslag och inskränker sig att årligen uppsätta 2 à 3 batterier, blir saken långt mindre känbar än om man i nödens stund på en gång måste anskaffa det hela. Den nu ifrågavarande kanonen är samma kanon, som är antagen i Danmark, Schweiz och, med obetydliga förändringar, äfven på nästan hela kontinenten. Här är således ej fråga om något experiment, utan om en konstruktion grundad på omsorgsfulla undersökningar och praktisk erfarenhet. Att en komité bestående af många olika personer icke i hvarje detalj kan vara enig, detta är gifvet. Jag tror dock knappast, att en komité någonsin varit mera enhällig i sitt omdöme, än just den ifrågavarande. De herrar, hvilka förorda Utskottets förslag att nu endast anskaffa ett enda batteri såsom ett försök, åberopa till stöd härför det sätt, hvarpå gevärskonungens på sin tid behandlades. Man rusade då åstad, säges det, och skaffade landet en massa gevär som nu äro obrukbara. För min del får jag tillstå, att jag icke kan finna annat, än att det storartade beslut, Riksdagen då fattade, var särdeles välbetänkt. Vi egde då icke ett enda tidsenligt gevär — endast odugliga mynningsladdare. När Riksdagen då beviljade medel att anskaffa ett tillräckligt antal af de bästa då kända gevär, var detta ett vackert fosterländskt drag? Ganska illa hade det deremot varit, om man endast beviljat medel till några tusen gevär och sålunda lemnat armén vapenlös, under det att man i många år roade sig med försök att utfinna det bästa möjliga vapen. Att krigsvetenskapen sedan gått framåt, och att nya bättre gevärsmodeller blifvit uppfunna, medgifves; men vid den tid anslaget beviljades var remingtongeväret dock bland de bästa. Dessutom, säga hvad man vill om våra nuvarande gevär, de äro verkligen ej olämpliga, synnerligast i vår brutna mark.

Man har slutligen framhållit den åsigt att, sedan ett batteri anskaffats utifrån, borde resten tillverkas inom landet. Detta vore onekligen ganska bra. Jag har dock i den saken samtalat med åtskilliga bland våra förnämsta fabrikanter, hvilka alla sagt, att ingen verkstad här i landet åtager sig tillverkningen af dylik krigsmateriel, såvida ej staten ikläder sig en i flera år fortlöpande beställning, och detta vilkor förefaller mig svårt att uppfylla.

Jag anhåller om bifall till det förslag, reservanterne från Första Kammaren afgifvit.

Herr Sven Nilsson: Jag skall icke många ögonblick upptaga tiden.

Jag måste antingen hafva uttryckt mig mycket ofullständigt eller också har någon missuppfattning egt rum af hvad jag yttrade, då jag senast hade ordet. Jag kan naturligtvis icke förneka, att vetenskapen äfven å ifrågavarande område gjort framsteg och fortfarande gör det, och jag kan således icke hafva menat — åtminstone afsågo icke mina

ord att uttrycka något sådant — att vi borde vänta att antaga en modell, till dess vi visste, hvilken som vore den bästa, eller att den militärperson, som på första utgiftsaffdelningar meddelade oss upplysningar i frågan, för oss nöjaktigt förklarade den till honom framställda frågan, huruvida en uppfinning nu redan finnes, som kunde täfla med den konstruktion af kanoner som nu är ifrågasatt att anskaffas. Men hvad jag yttrade var, att man icke lär kunna bestrida — hvilket icke heller den ifrågavarande militärpersonen förnekade — att en uppfinning redan nu är gjord, hvilken ifrågasatts att täfla med den som här varit på tal. Det var endast en sådan missuppfattning af mitt yttrande som jag ansett mig skyldig att rätta.

Öfverläggningen förklarades slutad. Efter det Herr vice Talmannen upptagit de meningar, som derunder förekommit, gaf Herr Adlersparre tillkänna, att han afstode från sitt särskilda yrkande. Med anledning häraf gäfvos propositioner allenast å de två öfriga yrkandena, af hvilka det ena afsåg bifall till Utskottets hemställan och det andra antagande af det förslag, Herr von Kræmer i sin ofvan omnämnda reservation framställt. Herr vice Talmannen fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen; men som votering likväl begärdes, skedde uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 15:de punkten af utlåtandet N:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren antagit det förslag, som blifvit framställt uti Herr von Kræmers vid punkten fogade reservation.

Voteringen försiggick; och befans vid röstsedlarnes sammanräkning att 107 ledamöter röstat ja mot 49, som röstat nej; hvadan Utskottets hemställan blifvit af Kammaren bifallen.

Den vidare föredragningen af Stats-Utskottets föreliggande utlåtande uppsköts till kl. 7 e. m., då detta sammanträde, enligt derom utfärdadt anslag, komme att fortsättas; och åtskildes Kammarens ledamöter kl. 1/2 4 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.